

BISTEY ANDRÁS

Jász dekameron

BUDAPEST

**Sorozatszerkesztő
SIMOR ANDRÁS**

**Fedélterv és tipográfia
JORDÁN GUSZTÁV**

© Bistey András

Az *adoma* magyarított szó, Erdélyi János alkotása. Önállóan és a nagyobb lélegzetű próza egyik elemeként él irodalmunkban. Bistey András *Jász dekameronja* ezt a hagyományt gazdagítja a jász vidék rövid, mulatságos történeteinek gyűjteménybe foglalásával. Amíg van adomázni kedvünk, óvjuk emberi értékeinket. Élni segít hát a csattanós történet, az elmesélt vagy leírt adoma.

A szerző eddig megjelent kötetei

Bányai Kornél (kismonográfia) 1972 Összeláncolva (elbeszélések) 1978 Szibéria melege (dokumentumregény) 1982 Égő tetők alatt (ifjúsági történelmi regény) 1987 Első közös nyarunk (elbeszélések) 1989

Letölthető:

[[PDF formátumban](#)] [[EPUB formátumban](#)]

Egyenjogúság

Egy kocsmázó gazda, felesége maga is ugyanúgy kocsmába kezd járni, mint az ura, ezzel el is veszi a kedvét az italozástól.

Élt Jászszentandráson egy jómódú parasztgazda, Guba Sándornak hívták. A vagyon azonban veszélybe került, mert Guba Sándor a kelleténél jobban szerette az italt, néha fél nap, egész nap is elüldögélt a kocsmában hasonszőrű ismerőseivel. Nemigen rúgott be úgy, hogy elvesztette volna az eszét világ csúfjára, bár elég sűrűn emelgette a poharat, de a felesége így is duplán haragudott, mivel nem dolgozott otthon, mint más rendes ember, és ráadásul a pénzt is költötte.

Kérte az urát szépen, kérte csúnyán, hogy hagyjon fel a kocsmázással, de az rá se hederített.

No megállj, vén kutya! – gondolta egyszer az asszony. – Leszoktatlak én a kocsmáról, mégpedig hamarosan!

Legközelebb, amikor este megint hiába várta az urát, összekapta magát egy kicsit, és elballagott ő is a kocsmába. Jól számított, ott volt Guba Sándor a cimboráival. Annus néni azonban nem ment oda hozzá, mint máskor, hogy hazahívja, hanem az asztaluktól jó messze maga is leült.

Olyan csend támadt a kocsmában, hogy a légyapírra ragadt legyek zümmögését is lehetett hallani. Guba Sándor úgy tett, mintha nem vette volna észre a feleségét, de nagyon elszontyolodott az ábrázata.

A kocsmáros odament Anna nénihez.

– Mit hozhatok? – kérdezte zavartan, fél szemmel Guba Sándorra sandítva, aki már háttal ült feléjük.

– Három liter bort! – mondta Anna néni jó hangosan. – De a legfinomabb rizlingből ám!

– Mennyit? – kérdezte a kocsmáros, és közelebb hajolt, mint aki nem jól hall.

– Három litert! – kiáltotta a fülébe az asszony.

– Én kihozhatom, de ... – kezdte volna a kocsmáros, de Anna néni közbevágott:

– Mindenkinek jut egy pohárral, aki jó szívvel elfogadja!

Ha eddig is odafigyelt mindenki, most azután még jobban hegyezni kezdte a fülét a sok korhely, potyaleső, és szép sorban odasomfordáltak Anna néni asztalához.

– Egészségére, Anna néném!

– A jó Isten sokáig éltesse!

Sűrűn emelgették a poharakat, elfogyott az első három liter rizling, már a második három liter is fogytán volt, amikor a kocsmáros zárórát kiáltott. De addigra már nagy vigasság volt az Anna néni asztalánál, még nótáztak is egy sort.

Zárórákor Guba Sándor és a felesége hazaindultak, de külön-külön mentek, otthon pedig egyikük sem hozta szóba az esetet.

Így történt ez még egyszer, majd Annus néni harmadszor is megjelent a kocsmában, nem sokkal az ura után. Guba Sándor vagy egy félóráig bírta még, de látszott rajta, hogy nem sok öröme telik az iszogatásban, sőt egyre nehezebben türtőztette magát. Végül odament a feleségéhez.

– Hallod-e, he! Mehetnének már hazafelé!

– Mehetünk, Sándor – felelte az asszony.

Hazaballagtak együtt, és többé senki se látta őket a kocsmában, sem együtt, sem külön-külön.

Vályog helyett tégl

Ádám Balázs, jászapáti téglagyáros bátyja vályogból akar házat építeni, de egy reggel négyszer annyi téglát talál a telkén a lerakott vályog helyett.

Ádám Balázs szegény emberből lett gazdag téglagyáros Jászapátin. Két másik gyár is megbukott mellette, s amikor 1912-ben elkezdték építeni a gimnáziumot, már nem volt konkurenciája, ő kapta a nagy megrendelést, s jócskán meggazdagodott rajta.

Hanem a bátyja szegény maradt, mivel közalkalmazott lett, ő volt a főszolgabíró hajdúja. A 20-as években nagynehezen kapott a községtől egy házhelyet kedvezményesen, és elhatározta, hogy házat építtet rá. Odahordatott már vagy ötezer válykot, amikor egyszer arra járt Ádám Balázs, és észrevette, hogy mi készül.

– Mit akar maga, bátya? – kérdezte. Mogorva, magának való ember volt, a bátyjával is magázták egymást, ha véletlenül összetalálkoztak. Egyébként, néha hónapokig nem lépték át a másik küszöbét.

– Mit akarnék ugyan? – felelte a bátyja. – Házat építeni.

– Aztán miből? Sárból?

– Abból bizony, vályogból. Mint más szegény ember.

Ádám Balázs nagyon megharagudott, de nem szólt, csak otthagya a bátyját szó nélkül. Hanem néhány nap múlva felfogadott öt fuvarost.

– Éjszaka elviszik az összes válykot a bátyám portájáról – mondta nekik –, és behányják a gödrökbe. Aztán minden vályog helyett négy téglát raknak le a telken.

Így is történt.

Másnap reggel a báty nagyot nézett, hogy a vályog mind téglává vált, de meg is szaporodott, mégpedig alaposan. Persze gondolta rögtön, hogy honnan fúj a szél, element hát, hogy megköszönje az öccsének az ajándékot. Hanem Ádám Balázs mogorván a szavába vágott.

– Nem maga miatt csináltam – mondta hanem magam miatt. Mert hogy nézne ki, ha a téglagyáros öccse sárból építene házat magának?

Kis állat a darázs

Egy napszámos ekéje darázfészket vet ki a földből, és a lovai nem mernek a darazsak közelébe menni. A gazdasszony a szoknyájával takarja le a fészket, de pórul jár.

Csontos József szegény embernek számított Jászberényben, bár egy kis földje és két lova is volt. Amikor a sajátján végzett, a szomszéd gazdák szívesen felfogadták a lovaival napszámba, mert dolgos, szorgalmas embernek ismerték.

Egy módosabb gazda elhívta egyszer szántani, és az egyik forduló előtt Csontos József ekéje darázfészket vetett ki a földből. Ismeretes, hogy a feldühödött darazsak minden élőlénynek nekirontanak, legyen bár nagy vagy kicsi. Így történt ez akkor is, Csontos kiemelte az ekét a földből, és futva menekült a lovaival együtt, mégsem úszta meg néhány csípés nélkül.

Ahogy a darazsak lecsendesedtek egy kicsit, visszamerészkedett, hogy majd folytatja a szántást, de a lovai megmakacsolták magukat, és olyan három méternél az istennek se mentek közelebb a kifordított darázfészkekhez. Csontos egy darabig noszogatta őket, azután úgy gondolta, csak az idejét vesztegeti velük, kihagyta hát azt a kis darabot, és folytatta a munkát.

A gazda felesége épp akkor jelent meg a föld végében, hogy megnézze, rendesen dolgozik-e a napszámos. Amikor észrevette, hogy egy darab föld szántatlanul maradt, éktelen dühbe gurult.

– Te Jóska! – támadt neki a legközelebbi fordulásnál. – Hát mit gondolsz, ki fogja azt a darabot felszántani, he?

– Felszántanám én – felelte Csontos –, de darázfészket vetett ki az eke, és a lovak nem mennek a közelébe.

A gazdasszony meggyőződött róla, hogy valóban ez történt, és megenyhült egy kicsit. A haragja elszállt, inkább csúfolódnai kezdett.

– Hát micsoda lovaidd vannak? Két ekkora nagy állat, és félnek azoktól a csöpp kis darazsaktól!

– Mari néném nem fél tőlük?

– Nem bizony! – felelte a gazdasszony nagy magabiztosan.

– No, ha nem fél, akkor álljon a darázfészkek fölé, takarja el a lovak elől a bő szoknyájával, hátha úgy közelebb merészkednek, azután fölszánthatom azt a darabot is.

Megszeppent egy kicsit a gazdasszony, de nyakas teremtés volt, nem akart szégyenben maradni, hogy mégis fél, hát nagy elhatározással odaállt a darázfészkek fölé.

Csontos Józsefnek éppen csak annyi ideje volt, hogy beleeressze az ekevasat a földbe, amikor meghallotta a gazdasszony jajgatását.

– Segítség! Jaj! Menten meghalok!

Akkoriban a nők nyáron nemigen vettek bugyit a bő, hosszú szoknya alá, így nem csoda, hogy a gazdasszony nagyot ugrott, és futott a Zagyvához, mint a nyúl, ruhástól belevetette magát a vízbe.

Csontos József folytatta a szántást estig, s amikor beballagott a gazda házához a napszámért, látta, hogy a gazdasszony a pitvarban ül fancsali képpel egy nagy dézsa hideg vízben, egy szál pendelyen kívül semmi nem volt rajta.

A napszámos köszönt illendően, amire az asszony csak morgott valamit nagy mérgesen az orra alatt.

– Mit csinál itt, Mari néném? – kérdezte Csontos ártatlanul.

– Tudod te azt, ördög, pokolfajzat! – porolt az asszony.

– Csöpp kis állat a darázs – mondta Csontos –, oszt látja-e, mégis mekkora galibát tud csinálni?

Megkerült a pokróc

Hivatalt bíznak egy jászapáti képviselőtestületi tagra, s ő keményen igyekszik megfelelni a hivatalának. A beosztottjai azonban némi furfanggal elveszik a kedvét tőle.

Hulla Miklós minden lében kanál, kötekedő természetű ember volt, minden apáti képviselőtestületi ülésen fölszólt, s keményen bíralt mindent és mindenkit, akár értett a szóban forgó kérdéshez, akár nem.

Hogy elfoglalják valamivel, s hogy megismerje egy kicsit a közélet nehézségeit, hivatalt bízták rá, megtették külrendőrnek. A külrendőr nagy úr volt akkoriban, valószínű hatalom. Lóháton járt, mégpedig a saját lova hátán, de a községtől abrakpénzt kapott ennek fejében.

Balla Miklós szorgalmasan járta a határt, zavarásza a neki alárendelt határcsősöket, nem nézett el semmiféle lazaságot, szabálytalanságot, tilosban legeltetést, sziddott, sőt büntetett keményen. Nem csoda, hogy igen gyorsan rengeteg haragost szerzett, legelőször is a határcsősök között, akik azt kezdték fontolgatni, mit kellene tenniük, hogy Bállá úr meghiggadjon egy kicsit.

Balla egyébként nagyon szerette a lovát, s ezért jártában-keltében mindig vitt magával egy pokrócot is a nyereg mellé kötve, s azzal takarta be a lovat, ha leszállt valamiért.

Történt egyszer, amikor éppen valami kóbor szekeres cigányokat egzecírozott éppen, hogy, hogy nem, eltűnt a pokróc, nagy bánatára. Kereste mindenfelé, de hiába, a felesége meg jól összeszidta, hogy legközelebb tán a fejét is ottfelejtí valahol.

Hanem harmadnapra meglett a pokróc. Amikor Bállá éppen nem volt otthon, beóvakodott egy határcsős az udvarukba.

– Meglett ez a pokróc – kezdte bizonytalanul. – Azt mondják, tán a Balla nemzeti uré volna.

Az asszony széthajtotta a pokrócot, és megismerte azonnal.

– A mienk hát – mondta és letette a padra az ámbituson. – Aztán hol lett meg?

A határcsosz félrenézett, mintha nagy zavarban lenne, ötölt-hatolt, végül kibökte:

– Azt nem tudom.

Az asszony azonban gyanút fogott a zavarától, és csak erősködött.

– Dehogynem tudja! Látom én, hogy tudja, csak nem akarja mondani kend!

A határcsosz megjátszotta, hogy kétségbe van esve. Lehajtotta a fejét.

– Azt én nem mondhatom meg! – Ezzel aztán végképp felcsigázta az asszony kíváncsiságát és gyanakvását.

– Aztán miért nem mondhatja meg?

– Nem engedi a férfibecsület!

– Hozok egy kis pálinkát, amíg megissza, félrenéz a férfibecsület, aztán közben megmondhatja.

Úgy is történt. A határcsosz felhajtotta a nagy pohár pálinkát, megtörölte a bajuszát, a torkát is megköszörülte, hadd toporogjon még egy kicsit az asszony türelmetlenségében, azután végre kibökte:

– Hát.... az az igazság, hogy a pokróc Árendás Rózsínál lett meg. Ő nyomta a kezembe máma reggel a pélyi úton, hogy ha úgyis bejövök a városba, hozzam be, ne neki kelljen ...

– Hí, az ántiját!... – kezdte Balláné. – Nagy kár, hogy nem az a ribanc hozta be, legalább kikapartam volna a szemét a szégyentelen perszónájának!

Árendás Rózsi ugyanis közismert –tanyai nőszemély volt. Arról volt közismert, hogy bárki férfiembert szívesen fogadott, aki bevetődött a tanyájára.

Amikor Balla nagy ártatlanul beállított estefelé, az asszony már az udvaron várta a pokróccal.

– Hát hol is vesztetted el ezt?... – kérdezte vészjóslóan. Ki sem tudta várni, hogy az ura mondjon erre valamit, elkezdte szórni rá az áldást, elmondta mindenféle rossz kurvapecének, szoknyabolond vénembernek, sőt ütötte is a pokróccal, ahol érte.

Balla mondhatta, hogy nem is járt Árendás Rózsi tanyája felé, mondhatott akármit, meg se hallgattass nem hagyott neki békét, amíg le nem mondott a külrendőrségről.

Német társalgás

Balla Miklós németül beszélget a jászapáti gazdakörben a helyi lakereskedővel, de egyikük sem érti, hogy mit mond a másik.

Balla Miklós a katonaidejét német vezényszó alatt, a közös hadseregben szolgálta le valamikor. Így aztán, mint afféle tudálékos obsitos, ha német szót hallott, kéretlenül is belekotyogott, pedig a nyelvtudása többnyire csak a vezényszavakra korlátozódott.

Gyakori vendég volt a gazdakörben, ahová eljárt az öreg Groszman Furkas, zsidó fakereskedő is, aki viszont magyarul alig tudott, szívesebben beszélt németül, de ha mégis magyar nyelven szólalt meg, akkor is német szavakat kevert a beszédébe.

Amikor először találkoztak, s Bállá meghallotta a német szavukat az öreg Groszman szájából, több se kellett neki, elkezdte a mondókáját, amely gyors és pergő volt ugyan, de jobbra vezényszavakból és bemagoltatott egyéb mondatokból állt, vagyis nem volt semmi értelme.

Groszman udvarias ember volt, nem leplezte le Ballát, hanem hallgatta egy darabig, azután ő is mondott valamit, mintha válaszolna, amire megint Bállá szóáradata következett.

A társaságban voltak, akik itt-ott, iskolában vagy még szintén a közös hadseregben, fölszedtek annyi német tudást, hogy rájöttek, milyen társalgás ez, és jót nevettek rajta. Hanem a dolog egy idő után kezdett unalmassá válni, ezért valaki szemrehányóan Groszmanhoz fordult, de úgy, mintha semmiről sem tudna.

– Ejnye, Groszman úr, mégse járja, hogy egy színmagyar társaságban maguk németül társalogjanak!

Groszman nem vette a szívére a dolgot, így mentette ki magát:

– Tudnak uraim, úgy van az, hogy amit Balla úr mond, azt én nem értek, amit én mondom, azt Bállá úr nem ért. De legalább biztosan nem veszünk össze.

Nagy nevetés támadt erre, és Balla attól kezdve, legalábbis abban a társaságban, nem hengegett többet a német tudásával.

Kíséri ürge, kürti ürge

Cigányok kétszer akarják kifizettetni a kiöntött ürgék után járó pénzt, de a jászkiséri jegyző legnagyobb csodálkozásukra megismeri, hogy melyik ürge származik a szomszéd uradalomból, ahol egyszer már fizettek érte.

Jászkiséren 1936-ban nagyon elszaporodtak az ürgék, és sok kárt tettek a határban. A kíséri előljáróság ezért kidoboltatta, hogy minden elpusztított ürgeért ötven fillért fizet. Ugyanakkor a pusztakürti uradalom intézője is kihirdette, hogy szintén ötven fillért fizet minden ürge után, amelyiket az uradalom területén öntöttek ki, és ütöttek agyon.

Egy nagy csapat cigány fölkerelkedett egy napon vödörrel, botokkal, s a tanyákból hordott vízzel nekiláttak Pusztakürtön az ürgeöntésnek. Nagy pénz volt akkoriban nekik ötven fillér is, és úgy számítottak, hogy jó néhány pengőt összeszedhetnek.

Délig sikerült négy ürget elpusztítaniuk, s amikor már túl melegük lett, és megunták a vízfordást is, bementek az intéző irodájába.

– Nagyságos úr – kezdték –, itt van ez a négy ürge, tessék megadni az árát!

Az intéző kifizette a két pengőt, a cigányok már menni készültek, hanem az egyiknek eszébe jutott valami.

– Nagyságos főintéző úr – fordult vissza az ajtóból –, magának csak gond, hogy hova tegye ezeket az ürgeket, mink meg jó pörköltet főznénk belőlük. Engedje meg, hogy elvigyük!...

– Vigyétek! – legyintett az intéző, a cigányok pedig fölkapkodták az ürgeket, és gyorsan elmentek.

Hanem ahogy magára maradt, az intéző gondolkozni kezdett: beviszik Kisérre a négy ürgét, és a jegyzővel is kifizettetik a két pengőt. Ez pedig csalás a javából, és még jól ki is nevetnek minket, sőt elmondják úton-útfélen, hogyan csaptak be.

Fölhívta hát telefonon a jászkiséri jegyzőt, Gergely Andort, aki jó ismerőse volt, és elmondta neki, hogy a cigányok négy ürgét visznek a kiséri község házára, de ő azoknak az árát már kiadta Pusztakürtön. A jegyző megköszönte a híradást, és várta, hogy megérkezzenek hozzá a cigányok az ürgékkel.

Hanem ők útközben sem tétlenkedtek, mire beértek Jászkisérre, még kiöntötték Öt ürgét, úgy, hogy kilencel állítottak be a község házára. A folyosón sorba rakták a kilenc tetemet, majd szóllak az egyik írónak, hogy ürgéket hoztak. Az írnok azonnal bekopogott a hírral a jegyzőhöz, aki előzőleg meghagyta, hogy értesítsék, ha cigányok ürgéket hoznak, maga akar tárgyalni velük. Jött is rögtön, szokása szerint egy nádpálca volt a hóna alatt.

Na, mi újság? – kérdezte, ahogy meglátta a cigányokat.

Ők meg kórusban mondták:

– Nagyságos főjegyző úr, tessék kifizetni ezeknek az ürgéknek az árát!

Gergely Andor mustrálgatta egy darabig az ürgéket, majd így szólt:

– Én csak kiséri ürgékért fizethetek, ezek között meg kürti ürgék is vannak.

A cigányok álla leesett a csodálkozástól, megszólalni sem tudtak, némán nézték, ahogy Gergely Andor a nádpalcájával négy ürgét kilökdös a sorból.

Ez is kürti ürge, ez is meg ez is... – Kifizette az öt ürgéért a két pengő ötven fillért, azután még annyit mondott: – Ne akarjatok becsapni, én úgy ismerem ezt a vidéket, hogy megmondom, melyik ürge hová való!

A cigányok megnémulva igyekeztek kifelé, csak odakint lett nagy ricsaj, nem győztek csodálkozni, hogy milyen okos ember a jegyző, Még napok múlva is találgatták, vajon miben különbözik a pusztakürti ürge a jászkiséritől, amikor pedig szemre olyan egyformák.

Vallus úr csudálatos gyógyulása

Egy gazdag ember orvostól orvoshoz jár a betegségével, de hiába. Végül a jászjákóhalmi doktor különös kezeléssel meggyógyítja.

Élt Jászberényben egy Vallus István nevű ember. Sok földje, állata volt, de már élete delén sem nagyon tudta élvezni a gazdagságát, mert mindenféle betegség kínozza. Meghízott, hogy mozdulni is alig bírt, ha mégis megpróbálta, nem kapott levegőt, úgy érezte, menten megfullad.

Gyógyíttatta volna magát, sorra járta a nevesebb egri, gyöngyösi, szolnoki orvosokat, még Budapestre is elutazott, de nem sok eredménnyel. Kapott mindenféle gyógyszert, egyik-másik átmenetileg használt is, de Vallus úr állapota végül is nem-hogy javult volna, hanem egyre romlott. Már csak feküdt egész nap az ágyon, és pihegett, a beszéd is nehezebbre esett.

Ekkor hallotta hírét, hogy Jákóhalmára új orvos költözött, aki rövid idő alatt nagy hírre tett szert, mert sok olyan embert is meggyógyított, akiről más orvosok már úgy

gondolták, hogy menthetetlen.

Nosza, hintóba ült Vallus úr, és átvitette magát Jákóhalmára. Az orvos kikérdezte, megvizsgálta alaposan, azután gondterhelten megcsóválta a fejét.

– Nagyon súlyos? – kérdezte ijedten a beteg.

– Hogy súlyos, azzal még nagyon keveset mondok – felelte az orvos. – Ön mondta, hogy végigjárta a legnevesebb kollégákat, és senki sem tudta meggyógyítani. Nehéz eset, nagyon, nagyon nehéz...

Vallus úr könyörgőre fogta a dolgot.

– Már csak magában bízom, doktor úr! Semmi pénzt nem sajnálok ...

– Hát... talán lehetne próbálni valamit. Magam készítem el az orvosságát.

– Kérjen érte, amennyit akar! – kiáltotta Vallus úr, aki nagyon félt a haláltól. – Csak használjon végre!

– Igen ám – mondta az orvos –, de ez különleges orvosság lesz Elkészítés után azonnal be kell venni, és egyszerre csak egy adagot csinálhatok belőle.

– Annyi baj legyen! – legyintett Vallus úr. – Napjában akár háromszor is átküldöm érte a kocist.

– Elég, ha egyszer veszi be naponta – válaszolt az orvos, –, de azt itt előttem kell bevennie.

– Mi sem könnyebb annál! Átjövök a hintón ...

– Nem jó! – vágott közbe az orvos. – A hintó ráz a rossz úton, és akkor az orvosság nem úgy hat, ahogyan kellene.

Vallus úr értetlenül nézett az orvosra, hogy akkor hát mi legyen, de ő rendületlenül folytatta.

– Naponta egyszer gyalog kell átjönnie. – Látva betege rémült ábrázatát, biztatón hozzátette: – Na jó, ne az országúton jöjjön, hanem toronyiránt...

– Naponta ... gyalog? – nyögte Vallus úr. – Az lehetetlen!

– Ez még nem is minden – folytatta az orvos. – A bőséges ebédeknek vége. A reggelit felejtse el, ebédre egy kis szelet sült husi ehét, de a fát a tűzhöz önnek kell felaprítania. Vacsorára legföljebb egy pohár tejet ihat egy szelet rozskenyérrel. És jól legyezze meg: ez az utolsó lehetősége! Ha nem tartja be az utasításaimat, egy fél év múlva a föld alá kerül.

Vallus úr, mint már mondtuk, nagyon félt a haláltól, így aztán aprólékosan betartotta az orvos utasításait. Az első napon úgy érezte, meghal, mire átvonszolta magát Jákóhalmára, visszafelé pedig csak késő estére tette meg az utat. Fát vágott a hússütéshez, este pedig csak egy pohár tejet ivott, egy szelet rozskenyeret evett, akár-hogy marta a gyomrát az éhség.

Hanem egy hét múlva kezdte jobban érezni magát. Először az tűnt föl neki, hogy könnyebben kap levegőt, azután már a járás sem esett olyan neheze. Le is fogyott jócskán, a végén már bot nélkül, szinte szaladva tette meg az utat Berénytől Jákóhalmára és vissza.

Egy jó félév múlva az örvös újra alaposan megvizsgálta, és így szólt:

– Úgy látom, szépen gyógyul. Holnaptól kezdve nem kell átjárnia gyógyszerért. Reggeliznie azonban továbbra sem szabad, ebédre és vacsorára is csak azt ehét, amit engedélyeztem. És arról se feledkezzen meg, hogy a tüzelőt a jövőben is önnek kell aprítania! Ha betartja ezeket az utasításokat, akkor nem tér vissza a betegsége.

Vallus úr egy csomó pénzt adott az orvosnak, az utasításait pontosan betartotta, így

még hosszú ideig élt jó erőben, egészségben.

A sintér és a nagykutyák

Ádám Balázs beküldi a sintért a községháza udvarára, azzal, hogy sok nagykutyát látott arra, ideje volna összefogdosni őket. Ám a sintér éppen az előljáróság tagjaival találkozik.

Ádám Balázs, a téglagyáros, egyszer éppen szokásos napi sétáját végezte a jász-apáti Hevesi úton, amikor összetalálkozott Bárány Gáborral, a sintérral, aki a vécépucolásnál használatos, köznyelven csak viharágyúnak nevezett lajtot vontatta a gebéivel valahová.

– Hát, hogy akarod, Gábor? – kérdezte Ádám Balázs.

– Megyek árnyékszéket pucolni, meg fogdosom összefelé a kóbor kutyákat, nemzetes úr – felelte a sintér.

– No, idehallgass! Menj be a községháza udvarára, láttam ott az előbb hat nagykutyát, elég disznóság, hogy szabadon járkálnak!

– Nem tudtam róla, nemzetes úr ... – mentegetőzött a sintér, de Ádám Balázs közbevágott:

– Hát hiszen nem is a te hibád, hogy még szabadon vannak.

Bárány Gábor megköszönte a tanácsot, és néhány perc múlva bevonult a községháza udvarára, kezében a dróthurokkal. Ott először is a belrendőrrel akadt össze, aki megkérdezte tőle:

– Mit akarsz itt, te Gábor?

– Hát jöttem a nagy kutyákat összefogdosni. Ádám nemzetes úr mondta, hogy van itt vagy hat, csak úgy szabadon járkálnak.

Ott ültek az előljáróság tagjai, éppen hatan a községháza tornácán, amit a népnyelv közönségesen csak szakállszáritónak nevezett. Meghallották, mi járatban van Bárány Gábor, s értették is azonnal, miről van szó. Hanem a sintér igencsak csodálkozott, hogy a nagy kutyák már eltűntek a környékről, mert ő már egyet sem talált.

Dohány a megyei uraknak

Dercze Barna szüzdohányt szerez a megyei uraknak, és főszolgabírói segítséggel, juttatja el Szolnokra, kijátszva a fináncokat.

Dercze Barna közismert dohánykupec volt Jászapátin a háború előtt. Mindenki tudta ezt, tudták a fináncok is, de sohasem érték tetten. Igaz, azért sem volt ez könnyű, mert a járási, de még a megyei urak is a vevői közé tartoztak, senki sem tudott olyan finom szentandrászi szüzdohányt szerezni, mint ő.

Egyszer valamelyik magas rangú megyei tisztviselő üzent I Im vádi főszolgabírónak Apátira, hogy kéne egy kis dohány. A főszolgabíró hívatta hát Dercze Barnát. Amikor a dohánykupec megjelent nála, nem sokat teketóriázott, a tárgyra tért azonnal.

– Ide figyeljen, Barna! – mondta. – Üzentek a megyétől az mák, hogy dohány kellene, abból a finom szentandrásiból, amelyikből a múltkor is küldtünk. Tud-e szerezni?

– Tudni éppen tudok – mondta Dercze –, csak vevő legyen rá.

– Az lesz! – nyugtatta meg a főszolgabíró. – Megadják az urak az árát, a múltkor sem fizetett rá.

Dercze Barna befogatott a kocsissal, aki jó embere volt, maga is felült mellé a bakra, és áthajtottak Jászszentandrásra. Beszerezték a dohányt, amennyi kellett, és már visszafelé jöttek, amikor az egyik dűlőúton kibukkant előttük két finánc. Nem lehetett tudni, rá lestek-e, vagy véletlen volt a találkozás. Az egyik fináncot jól ismerte Dercze Barna, nemegyszer iszogatót és kártyázson vele, sőt *pertu* is voltak, de a másik új ember volt Apátin, akkoriban helyezték oda, és a dohánykupec egyáltalán nem ismerte. Ettől ideges lett egy kicsit.

A két finánc tempósan kiballagott az út közepére, és intettek a kocsisnak, hogy álljon meg.

– Hát, hogy akarod? – kérdezte köszönés után az ismerős finánc.

– Megyünk hazafelé – felelte ártatlan képpel Dercze Barna. Az nagyon jó! – örvendezett a finánc. – Akkor felülnénk, ha nem alkalmatlan, mert mink meg csak így gyalogszerrel vagyunk.

– Tessék csak! – készségeskedett Dercze. – Sok jó ember elfér kis helyen, ugye.

De a hideg verejték kezdett kiütközni a homlokán, mert az ülés alatt dugig volt pakolva a kocsi dohánnyal.

A fináncok nem kérdezősködtek, csak ültek szép csendben a kocsi oldalán, Dercze Barnából viszont dőlt a szó, beszélt nekik egész úton, hogy elterelje a figyelmüket. Ahogy beértek Apátira, a dohánykupec Juhász Zsiga kocsmájánál hirtelen félbehagyta a mondatot, s másikat kezdett:

– Ha nem sértem meg az urakat, szívesen fizetek egy pohár bort.

Összenézett a két finánc, azután az ismerős rábólintott.

– Köszönettel elfogadjuk.

Dercze Barna rendelt egy liter bort, s alig hogy belekóstoltak, kiöntött három decit egy pohárba.

– Engedelmet kérek – mondta –, viszek már a kocsisnak is egy pohárral.

Odakint azután a poharat a kocsis kezébe nyomta, és a füléhez hajolt.

– Pista, ide hallgass! Idd meg gyorsan, azután vágts haza, ahogy csak bírsz, a dohányt dobáld be a csalamádé közé, és gyere vissza! Ha kérdeznek, azt mondd, hogy itt álltál végig, el se mozdultál a kocsmajtó elől!

Megitták a bort odabent, Dercze Barna gyorsan rendelt még egy litert, pedig a fináncok már mentek volna. Addig húzta az időt, hogy mire fölcihelődtek, a kocsi már ott állt az ajtónál. A két finánc körbejárta, azután fölhajtották a pokrócot az ülésről, benéztek alá, de ott már nem volt semmi.

– Hova lett a dohány? – kérdezte fenyegetően az idegen finánc.

– Milyen dohány? – nézett rá ártatlanul Dercze Barna.

– Amit Szentandrásról hozott.

– Én nem tudok más dohányról – vont vállat flegmán Dercze –, csak arról, amelyik

a zacskóban van, az meg trafik.

A két fiánc faggatózott még egy darabig, de a kocsis sem tudott semmiről, hát nagy dühösen elmentek.

Dercze Barna másnap bement a főszolgabíróhoz.

– Megvan a dohány, tekintetes úr – kezdte –, de hogy jut be Szolnokra? Én vonattal nem vihetem, mert biztosan lesnek rám a fiáncok az állomáson. A múltkor is majdnem ráfizettem a vonatozásra.

– No, az már ne okozzon magának gondot – nevetett a főszolgabíró. – A napokban több kocsit kell Szolnokra küldeni, csomagokat hoznak ki az ellátatlanoknak. Majd kivetjük a kocsiját, maga is vele megy, mint megbízott, sőt Szentesi baktert is fölülletjük rá, úgyhogy a fiáncoktól biztonságban lesz a dohány.

Árokszállás nevibe'

Küldöttség megy Jászárokszállásról Jászszentandrásra az első világháborús emlékmű felavatására. Az előljárárságban sokat vitatkoznak, hogy milyen beszédet mondjon a küldöttség vezetője, hogy rövid és kifejező is legyen. Pádár Kálmán bíró végül megoldja a gondot.

Antiikor Jászszentandrason felavatták az első világháborús emlékművet, meghívták a többi jász község előljárárságát is az Ünnepségre, összeült hát az árokszállási előljárárság, hogy határozzon ebben a kérdésben. Azt eldöntötték gyorsan, hogy küldöttségnek kell képviselnie a községet, azon sem volt vita, hogy ki legyen a vezetője.

– Hát ki lehetne más, mint Pádár Kálmán bácsi, a bíró? Ez magától értetődik – mondta az előljárárság egyik tagja, s a többiek rábólintottak.

– De hát a küldöttség mit vigyen, a vezetője mit mondjon?

– Vigyen egy nagy koszorút!

– Az nem jó, azt mondják majd, nicsak, hogy föl vágnak az árokszállásiak!

– Akkor vigyen kicsit!

– Az se jó, mert azt mondják: nicsak, hogy a fogukhoz verik a garast az árokszállásiak!

Végül megegyeztek, hogy a koszorú ne legyen se kicsi, se nagy, hanem olyan közepes forma, hogy ne tudják megszólalni őket miatta.

– Hát a beszéd milyen legyen?

– Legyen jó hosszú és értelmes!

– Hosszú ne legyen, mert abból baj lehet! Szégyenszemre még belesül a bíró, ki is nevetik, és az nagy csúfság lenne az előljárárságra, de még a községre is.

– Akkor ne mondjon semmit, csak tegye le azt a koszorút!

– Azt se lehet! Még azt hinnék, hogy Árokszálláson néma bírót választottak.

– Hát akkor Kálmán bácsi szóljon is egy pár szót, röviden és velősen!

Úgy is történt, ahogy az előljárárság elhatározta. Amikor a nagy napon Szentandrason rá került a sor, a bíró odaállt az emlékmű elé, és így szólt:

– Árokszállás nevibe’ leteszem a tövibe.
És letette.

Pénzszagra megy az ördög

Egy szegény öregasszony sok pénzt örököl. Két részeges cimborá fondorlással el akarja venni tőle, de a tervük nem sikerült sőt börtönben végzik.

Egyedül élt egy szegény öregasszony a jászberényi tanyavilágban. Volt egy kis földje, amit kiadott felesbe, annak a hasznából éldegélt. Dolgozni már nem nagyon bírt, csak egy disznaja visított, néhány tyúkjá kárált az udvaron.

Egyszer a postás nagy hírral kopogtatott be hozzá: meghalt egy Amerikában élt távoli gazdag rokona, akinek ő már jószérével az létezéséről sem tudott, és nem lévén más örökös, rámaradt az egész vagyon.

– Annyi pénzt kap – mondta a postás –, hogy én ki se hozhattam, menjen be holnap a postára, ott veheti föl.

Azzal elköszönt, magára hagyta a váratlan szerencsétől szédelgő öregasszonyt, és ment tovább, de amerre csak járt, mindenhol elmondta, hogy mi történt. Így azután megtudta az esetet két semmirekellő, részeges cimborá is, akik a város szélén laktak.

– Hallod-e, he? – kérdezte az egyik. – Mennyi jó bort, sört, pálinkát megihatnánk mink azért a pénzért!

– Bizony úgy van! – helyeselt a cimborája. – Az a vénasszony meg már alig veszi hasznát.

Addig-addig beszélgettek, a végén kitervelték, hogy elveszik tőle a pénzt.

Szereztek egy borjúbört meg két szarvat, és éjfél előtt kimentek a tanyaára. Egyikük a bört magára terítette, felkötötte a szarvakat, és fölmásztak a tetőre. Az öregasszony régi házában lakott, amelynek még szabad kéménye volt. A cimborá kötéllel leeresztette borjúbörbe bűjt társát a kéményen. Ez nem ment zaj nélkül, és az öregasszony fölébredt, majd fölkel és gyertyát gyújtott, hogy megnézze, mi motoz a konyhában.

Ahogy kilépett a táncoló gyertyafényben, azt látta, hogy egy ördög ugrik elő a sötét sarokból, megvan mindene, szarva, bundája, ahogy kell. De nemcsak előugrik, hanem rá is rivall rettenetes hangon:

– Én vagyok Lucifer, az ördögök királya! Tudom, hogy sok pénzt kaptál Amerikából! Ha nem akarsz, hogy rögtön magammal vigyelek a pokol legtüzesebb fenekére, tégy úgy, ahogy mondom! Holnap menj el a pénzért a postára, és hozd el az egészet! Éjfélkor itt leszek érte. Ha mindent úgy teszel, ahogy mondtam, elkerülsz a poklot. Most pedig oltsd el a gyertyát, fekjüdj vissza az ágyba, és eszedbe ne jusson bárkinek is elmondani, amit hallottál tőlem!

Az öregasszony se holt se eleven nem volt, maga sem tudta, mit tesz, eloltotta a gyertyát, visszabűjt az ágyába, de hiába takarózott be nyakig, egész éjjel vacogott a dunna alatt.

Az ördögnek öltözött cimborá a kötelet a derekára kötötte, a társa felhúzta a kéménybe, majd lemásztak a tetőn, és eltűntek a sötétben.

Az öregasszony másnap bement a postára, de nem úgy nézett ki, mint aki odavan a boldogságtól. A postamesternek fel is tűnt a szomorúsága, és beszédbe elegyedett vele.

– Na, néni – mondta –, most végre elfelejtheti a szegénységet! Van sok pénze, vehet rajta földet, marhát, disznót, amennyit akar.

De az öregasszony csak ingatta a fejét.

– Nem az enyém már az a pénz!

– Hát ugyan kié?

– Azt nem mondhatom meg!

– Mondja csak nyugodtan!

– Ha elmondanám, nagy bajom lenne belőle, de lehet, hogy még a postamester úr is megszenvedne miatta.

Ettől aztán még kíváncsibb lett a postamester, behívta az asszonyt a belső szobába, és addig nem nyugodott, amíg az szorul szóra mindent el nem mondott. Akkor gondterhelt arccal csak ennyit mondott:

– Ez bizony nagy baj! Menjen szépen haza, és éjfélkor, ha odamegy az ördög, adja oda neki a pénzt, ne ellenkezzen!

Az öregasszony elment, a postamester meg egyenesen a csendőrökhöz ment, és mindent elmondott a parancsnoknak. Ők pedig sötétedés után, de még jóval éjfél előtt, körülvették titokban az öregasszony tanyáját, és csendben várakoztak.

Éjfélkor megjelent a két cimborá, most is minden ugyanúgy történt, mint az előző éjjel: fölmásztak a tetőre, az egyik leeresztette a másikat a kéményen, azt, amelyiknek borjúbőr volt a testére csavarva, szarv volt a fejére kötve.

Az öregasszony gyertyafény mellett várt, dehogyis tudott volna aludni.

– Elhoztad-e a pénzt, ahogy parancsoltam? – kiáltott rá az ördög.

– Elhoztam – nyöszörögte elhaló hangon az öregasszony. Reszkető kézzel elővette a nagy köteg bankót a sublótfiókból, és átadta neki.

– Oltsd el a gyertyát, és ne hogy leskelődj utánam, mert sóbálvánnyá válsz, mint Lót felesége!

Az öregasszony eloltotta a gyertyát, az ördög meg felhúzatta magát a kötélén. Már javában örültek a sok itálnak, amit a pénzért akartak venni, de ahogy lemásztak a tetőről, egyenesen a csendőrök karjaiba ugrottak.

Tagadni nem lehetett, a pénzt is megtalálták náluk, és visszaadták az öregasszonynak, aki utóbb valóban földet, állatokat vett rajta, meg egy házat, de nem kint a határban, hanem a városban, mert már félt volna odakint, hogy híre ment a gazdagságának.

A két cimborát börtönbe zárták, ott jó hosszú ideig elmélkedhettek rajta, hogy érdemes volt-e Lucifert játszani.

A kisbíró meg a cigányok

Az árokszállási kisbíró elküldi a cigányokat a kenyérvári uradalomba, azzal, hogy ott bivalyhúst osztogatnak. Amikor káderül, hogy ez nem igaz, a cigányok előbb meg akarják ölni, utóbb mégis kibékülnek.

Deák Mátyás kisbíró volt Jászárokszálláson. Szeretett mindenből viccet csinálni, különösen a cigányokkal tréfált sokat, azok meg övele. Ott csapták be egymást, ahol tudták.

Egyszer, amikor a hivatalos közleményt felolvasta, és a nép nagy része szétszéledt, csak a cigányok álltak még körülötte, odaindult hozzájuk.

– Hallottátok-e, hogy mi újság van még?

– Mi?

– Kenyérváron döglenek a bivalyok, ott a rengeteg hús, nem tudnak vele mit kezdeni.

– Hazudsz, Matyi, hazudsz! – mondták a cigányok, mert már nem nagyon hittek a kisbíróknak.

– Én nem hazudok! – felelte sértődötten Deák Mátyás. – Mehetek a húsért, ha akartok, hozhattok, amennyi kell, ingyen adják., Én jót akartam nektek, de ha nem, hát nem ...

Vállat vont, és úgy tett, mintha megbántva tovább akarna menni. Hanem a cigányoknak már beültette a bogarat a fülébe, nem hagyták, hogy elmenjen.

– Hát aztán miben hoznánk el azt a sok húst?

– Kérjetez kölcsön talyigát!

– Igazad van, te Matyi!

Össze is állt vagy húsz cigány, elkunyeráltak innen-onnan néhány talyigát, és elindultak Kenyérvárra bivalyhúsért. Kenyérvár uradalmi major volt Árokszállástól vagy hat kilométerre. Egész úton tervezgették, hogy mennyi rengeteg húst hoznak el, a vígén már úgy okoskodtak, hogy még kérnek is valamit, amiért segítenek eltakarítani a döglött állatokat. Így aztán, amikor Kenyérváron megtalálták az intézőt, magabiztosan megálltak előtte, és csak úgy félvállról odavetették neki:

– No, intéző úr, mi van a bivalyokkal?

– Hogyhogy? – meresztett nagy szemeket az intéző. – Mi lenne velük?

– Ha ad néhány pengőt, szívesen elvisszük a döögöket.

– Milyen döögöket?

A cigányok összenéztek, még össze is kacsintottak, hogy no, teszi magát az intéző

...

– Néhány pengőért elvinnénk a döglött bivalyokat, nem kellene itt veszödni az elásásukkal.

– Szóval döglött bivaly kellene?

– Az, az! – bólogattak a cigányok. – Beszélük, hogy sorra döglenek a bivalyok Kenyérváron, hát úgy gondoltuk ...

– Kik beszélük, hogy döglenek?

– Hát mindenki... Árokszálláson ...

– De ti kitől hallottátok?

– Deák Matyitól.

– Aha – bólintott az intéző. Jól ismerte a kisbíróat, már tudta, hogy honnan fúj a szél. Csak annyit mondott: – Várjatok, mindjárt jövök!

A cigányok megörültek, hogy no végre megértette, miről van szó, megy intézkedni a bivalyhús ügyében. Az intéző ellenben belökött két patront a puskájába az irodában,

visszament a cigányokhoz, és a fejük fölé durrantott kettőt.

– Ehol-e, bivalyhús helyett! Még hogy döglenek ...!

A cigányok villámgyorsan eltűntek, rohantak visszafelé, ahogy a lábuk bírta. Csak a temetőnél álltak meg a falu alatt. A kölcsönkért talyigákat is szanaszét hagyták a határban.

– Erről jut eszembe – mondta az egyik, ahogy a temető sírköveit meglátta –, álljunk már meg, számoljuk ki, hány halott van közülünk!

Szerencsére halott egy sem volt, így egy kicsit megnyugodva folytatták az utat, és az ijedelmet egyre jobban felváltotta bennük a harag.

– Az a Matyi, a szakramentomát, becsapott, hazudott nekünk megint!

– No megállj, majd kapsz most!

Egyre jobban fölhergelték egymást, az öklüket rázták, köpködtek mérgükben. Azután az egyik hirtelen megállt, és nagyot kiáltott:

– Gyerünk, öljük meg, most mindjárt! Mint egy gyíkot!

– Gyerünk! – kiáltották a többiek, és már indultak is a patak partján, óvatosan, nehogy a kisbíró észrevegye a csapatot, mert a háza nem messzire volt a pataktól. Megálltak a ház körül, de nem akartak ajtóستól berontani, ezért az egyik barátságos hangon bekiáltott:

– Elé vagy-e Matyikám?

A kisbíró már messzebről észrevette őket, s bár nem tudta, mire készülnek, azért tarthatott tőlük, mert fölment a padlásra, és ott elrejtőzött. Hanem a kiáltásra nem tudta megállni, hogy újabb tréfát ne eszeljen ki, hát visszaszólt:

– Nem vagyok én!

– No, az a szerencséd, mert bizony a patakba fojtottunk volna! – válaszoltak a cigányok, majd szépen hazaballagtak.

Másnap a faluban találkoztak a kisbíróval. Akkorra már elszállt a mérgük nagy része, de azért elébe álltak.

– Hazudtál nekünk tegnap, Matyi!

– Én sose mondok nektek igazat! – felelte nevetve a kisbíró.

– De, de, most igazat mondtál, Matyikám! – válaszolta az egyik cigány, és már mind nevettek.

Szent volt a béke.

Kutyát ellett a tehén

Egy jászapáti kovácsmester tehene megellik, s a gazda örömeiben jól felönt a garatra, majd elalszik az istállóban. Ébredéskor egy kutyát is talál a borjú mellett, és azt hiszi, a tehene kutyát ellett.

A század elején nevezetes ember volt Jászapátin egy Lénárd nevű kovácsmester, akinek a falu közepén volt a műhelye, a Groszman-féle fakereskedés mellett. Az a műhely nemcsak azért volt közkedvelt helye a férfinépnek, mert ott lehetett lovat par-

koltatni, új ráfot veretni a kocsikerékre, hanem azért is, mert mindig akadt körülötte néhány várakozó, lézengő ember, nemcsak helybeliek, hanem gyakran más vidékről valók is, és reggeltől estig folyt a szó, a tréfa, az ugratás.

Amikor még jobban bírta a munkát, tehenet is tartott a kovácmester, hogy ne kelljen egy kis tejért, vajért, túróért a piacra vagy a szomszédba járni.

Egyszer hasas lett a tehen, s amikor eljött az ellés ideje, estefelé Lénárd átballagott a szomszédban lakó gazdához, akinek több állata is volt, s jobban értett hozzájuk, mint a kovács.

– Ellik a Riska – kezdte –, gyűjjön át, szomszéd, hátha segítségre lesz szükség!

A szomszéd átment, s az istállóban először is ittak egy kupica szíverősítőt, azután a petróleumlámpa fénye mellett még egy párat, mert egyébként kegyetlen hideg téli idő volt, úgy érezték, az istálló sem tudott igazán átmelegedni, hiába zárták ajtaját, ablakát.

Jó késő este aztán szerencsésen megellett a Riska, lett egy szép nagy borja, s ennek úgy megörült Lénárd, hogy marasztalta a gazdát.

– Ne siessen, gazduram, igyunk inkább áldomást erre a kisborjúra, ha már ilyen szerencsésen a világra segítettük!

A szomszéd sem vetette meg az italt, maradt hát szívesen, beszélgettek, iszogattak még egy darabig, szép csendben még nótáztak is egy sort.

A Lénárd felesége egyszer kinézett, hogy ugyan hol marad az ura.

– Meglett a borjú! – újságolta neki a kovács örömmel.

Az asszony megnézte a gyenge kis jószágot, látta, hogy minden rendben van, nem veszekedett az urával az ivás miatt, úgy gondolta, hadd szórakozzanak egy kicsit, megérdemlik. Visszament hát a házba, ők ketten meg folytatták a poharazgatást.

Hanem az ital azért megtette a magáét, Lénárdnak hamarosan elnehezedett a szempillája, sőt a kovács le is dőlt a friss szalmára, és elszenderedett. A szomszéd jobban bírta az italt, de nem volt kedve egyedül poharazni, meg úgy gondolta, nem is illendő, hogy maradjon, amíg a gazda alszik, összeszedte hát a holmiját, lejjebb csavarta a petróleumlámpa kanócát, és szép csendben betette maga mögött az istállóajtót.

Sötét volt odakint, a hold éppen elbújt a felhők mögé, a szomszéd csak annyit érzett, hogy a lába valami mocorgó feketeségbe botlik. Lehajolt, s akkor vette észre, hogy Lénárd szép, nagy komondora az, a csikorgó hidegből szeretne besurranni az istállóba.

– No, te szegény! – mondta ellágyuló szívvel a szomszéd. – Megvesz itt az isten hidege, hát csak eredj be, jut neked is hely.

A kutya nem kérte magát kétszer, hálás nyüszítéssel beugrott a résnyire tárt ajtón, azután odaballagott a tehenhez, és lefeküdt barátságosan a kisborjú mellé. A tehen ismerte a komondort, nem bánta, ha lefekszik a szalmára, békésen kérődzött tovább.

Hajnal felé felébredt a kovács. Forgolódott, nézelődött a kormos üvegű petróleumlámpa gyér fényében, s egyszer csak észrevette, hogy a kisborjú nem egyedül fekszik a szalmán, valami hasonló nagyságú feketeség van még mellette.

Még egyet ellett a Riska! – gondolta örömmel, és odanyúlt, hogy megsimogassa a másik kisborjút is, de úgy érezte, valami nincs rendben, nagyon furcsa tapintású volt a szőre. Megtapogatta még egyszer, s akkor a komondor elégedetten felvakkantott félálmában a simogatásra.

Felugrott a gazda, majdnem el is terült az istálló földjén a sietségtől, meg a még teljesen el nem szállt mámor miatt, és kiabálva igyekezett a házba a feleségéhez.

– Asszony, gyere gyorsan, kutyát ellett a Riska!

- Megbolondult kend? – förmedt rá a felesége. – Ilyesmivel ver föl éjnek évadján!
- De csak gyere gyorsan, láttam, hogy kutyát ellett.
- Tán még egy kisborjút inkább.
- Először én is azt gondoltam, de nem borjú az, hanem kutya! Valami ördögösség van ebben!

Az asszony nem hitte el a csodát, de kíváncsi volt, hogy vajon mit látott az ura, fölkapta hát a nagykendőt, és kiment az istállóba. Fölcsavarta a lámpa kanócát, s a nagyobb fényben rögtön látta, hogy a saját kutyájuk fekszik nyújtózkodva a kisborjú mellett.

- Hát már a saját kutyáját se ismeri meg, ha berúg? – kezdett pörölni.
 - Hogy került ide ez a jószág? – vakarta meg a tarkóját zavartan az ura. – Este még nem volt itt...
 - Akár itt volt, akár nem, szégyellhető hogy ...
 - Biztos a szomszéd engedte be – töprengett Lénárd. – Az ántiját! Csak ő lehetett!
- Osztotta az áldást a szomszédra bőven, őrá meg a felesége, így el is veszekedtek szépen reggelig.

A gálickő ára

Hivatalos küldöttség megy Jászapátiról Budapestre, s tagjai az estét szórakozással töltik. Annyira, hogy egyiküknek nemcsak a saját pénze fogy el, de az is, amit a szomszédától kapott gálickőre.

A század elején az volt a szokás, hogy ha valami közügyben el kellett járni Budapesten, nem egy-két ember, hanem népes küldöttség utazott a fővárosba. Tagjai rendszerint a jobb gazdák, módosabb iparosok közül kerültek ki, akik nem sajnálták azt a néhány forintot a közügy érdekében, mert a község nemigen fizetett napidíjat, meg persze tudták, hogy mindig marad idő egy kis szórakozásra is.

Egy ilyen küldöttségben vett részt egyszer két gazda, Horváth Miklós és Urbán Miklós, akik jó barátok, sőt talán távoli rokonok is voltak.

Nem tudtak mindent elintézni egy nap alatt, így megszálltak valamelyik szállodában, s az estét szórakozással töltötték. Először színházba mentek, majd vacsorázni egy jó nevű étterembe, vacsora után pedig még ottmaradtak egy kis borozgatásra. Cigány is került hamarosan, sőt, látva a jókedvű és bőkezű társaságot, néhány éjjeli pillangó is beóvakodott, s hamar összebarátkoztak a küldöttség tagjaival. Jókedvében mindenki szívesen évődött velük, fizettek is nekik számolatlanul.

Az egyik lány Horváth Miklóst szemelte ki magának, énekeltek együtt, a lány éppen az ölébe akart ülni, hanem akkor Horváth odasúgta neki:

- Nekem nincs sok pénzem, hanem nézd csak azt a vékony képű búslakodó urat ott az asztal végén! Annak udvaroljatok, a bőre alatt is pénz van!

Az a vékony képű búslakodó úr Urbán Miklós volt. Valahogy elfeledkeztek róla a lányok, akik inkább a jobb kiállítású fiatalembereket keresték, ha már választani lehetett.

Ezután persze egy perc se telt el, és már hárman csüngtek Urbán Miklós nyakán.

Urbán egyre jobban felvidult, a vége az lett, hogy szobára mentek. Másnap reggel jó későn tért vissza a szállodába nagy kornyadozva.

Egy darabig ott téblábolt a barátja körül, azután nagy nyakhúzogatások között megkérdezte:

– Sógor, volna-e öt pengője kölcsön? Az éjjel minden pénzem elment, az útiköltséget is alig tudtam megőrizni. De a legnagyobb baj az, hogy a szomszéd megkért, vigyek neki gálickövet, ide is adta az árát, de az is elment...

Horváth adott neki öt pengőt, hogy szégyenben ne maradjon, de a dolog azért kitudódott, és Jászapátin még sokáig járta a mondás, hogy „Elbaszta, mint Urbán sógor a gálickő árát”.

Ébredés a hullaszállító autóban

Kakó Jóskát két tréfás kedvű ismerőse részegen beteszi egy hullaszállító autóba, amelyik Budapestre viszi. Ott ébred föl, és hirtelenében azt sem tudja megmondani, kicsoda ő igazából.

Valamikor a harmincas évek vége felé élt Jászapátin egy derék, dolgos cigányember, akit az egész falu Kakó Jóskának hívott, bár lehet, hogy nem ez volt az igazi neve. Egy mészárosmester üzletében dolgozott, elvégzett minden munkát becsülettel, a gazdája elégedett volt vele. Egy hibája volt csak, a kelleténél jobban szerette a bort, de a sört és a pálinkát sem vetette meg, ha éppen azt fizetett neki valaki.

Egy este a Panyelóban iszogatót éppen egy ismerős társasággal, s mivel már jócskán felöntött a garatra, éjfél felé ráborult az asztalra, és elaludt.

Nemsokára két idegennel bővült a társaság. Hullaszállítók voltak, akik üres kocsijukkal budapesti telephelyükre igyekeztek. A fény és a nótázás azonban megállította és becsalogatta őket, úgy gondolták, megisznak a jókedvű társasággal egy pohárka bort. A rendőrség akkoriban még nem vette olyan szigorúan az ivást az autósoknál. A társaság szívesen fogadta őket, az egy pohárból kettő-három lett.

Közben az egyik mulatozónak föltűnt, hogy Kakó Jóska az asztalra borulva alszik, és költögetni kezdte.

– Jóska, he! Holnap reggel munkába kell menned, ideje lefeküdni!

Hanem Jóska csak morgott félálomban, hogy hagyják békén. Az ismerős azonban nem hagyta annyiban, segítséget hívott, a hónaljánál fogva fölemelték Kakó Jóskát, és miközben egyre költögették, beszéltek hozzá, kivitték a szabadba. Úgy látszott, hogy a hűvösebb éjszakai levegőtől magához tért, legalábbis annyira, hogy meg tudott állni a lábán, hát otthagyták az ajtó előtt, de előbb a lelkére kötötték, hogy most már menjen haza, mert reggel nem tud munkába menni a mészárszékbe.

Kakó Jóska magához tért ugyan valamennyire, megállt a talpán, de azt már nem tudta, hogy hol van, és mit is kellene csinálni, csak álldogált az ajtó előtt bávatagon, dülöngélve, nem is mert lépni, félt, hogy azon nyomban elesik.

Meglátta két tréfás kedvű hazatérő legény, ahogy álldogált ott, meglátták a hullaszállító autót is, és egy pillanat alatt készen volt a tervük. Elkapták Kakó Jóskát két oldalról, a lezáratlanul hagyott autóhoz vitték, begyömöszölték hátra, ahol a koporsókat

szállítják, és rácsukták az ajtót. Kakó Jóska örült, hogy végre békén hagyják, nem ráncigálják tovább, kinyúlt a kocsiplatóján, és aludt tovább. A két legény meg eltűnt a sötétben, mintha a föld nyelte volna el őket.

Záróra után a társaság eloszlott, a két idegen kocsiba ült, és baj nélkül feljutottak Pestre, beálltak a garázsukba, és hazamentek, mint akik jól végezték a dolgukat.

Hajnal felé azután az éjjeliőr majdnem szívbajt kapott, amikor az egyik autóból éktelen dörömbölés és kiabálás hallatszott.

– Engedjenek ki! Ki akarok menni!

Az éjjeliőr halálra váltan rohant az irodába, fölhívta az igazgatót, a garázmestert, a rendőrséget, sőt még a közeli templom papját is, hogy rettenetesen nagy baj van, föltámadt egy halott.

Jött is mindenki, az igazgató, a garázmester, a rendőr, a pap, és amikor már elegendő voltak, bemerészkedtek a garázsba, kinyitották a hullaszállító kocsiplatóját. Kakó Jóska kiugrott, egyenesen a rendőr karjaiba. Az pedig legelőször is rákiáltott:

– Igazolja magát!

Persze papír nem volt Kakó Jóska zsebében, de hogy a többiek is egyre kérdezték, hogy kicsoda ő, kínjában így akarta kivágni magát:

– Telefonáljanak az urak Apátira, és nézessék meg, hogy otthon van-e Kakó Jóska! Ha nincs otthon, akkor én vagyok az, de ha otthon van, akkor nem tudom, hogy ki vagyok.

A garabonciás

Magát garabonciásnak hazudó csaló tartja rémületben a szent-andrási tanyák lakóit, zsarolja őket, hogy jégverést, állatvést hoz rájuk, ha nem fizetnek neki. Egyszer azonban emberére akad.

Garabonciás járta a jászszentandrásitanyákat az 1911. esztendő nyarán. Különösen gyakran fordult meg a jó módú, de nagyon hiszékeny és babonás Terenyei Ferenc tanyáján. Ételt, italt hozatott magának, sőt utóbb annyira elszemtelenedett, hogy már valósággal ott kosztolt, és még pénzt is kizsarolt a gazdától. Terenyiek félték a megrontástól, szőlejeket féltették a jégveréstől, állatjaikat a véstől, fizettek hát fogcsikorgatva, s még szólni se mertek senkinek a rajtuk élősködő csalóról.

Hanem a tanyán lakott egy kukás, vagyis dohánykertész, akit Nagy Sándornak hívtak, hatalmas, szálfatermetű ember volt. Egyre rosszabb szemmel nézte a garabonciás követelődését, de azért maga sem volt egészen biztos benne, hogy nincs varázstudománya, ezért sokáig nem szólt. Egyszer aztán, amikor a garabonciás ismét megjelent, és ételt meg bort követelt, nem állta meg szó nélkül.

– Ne adjon neki semmit, Ferenc bácsi! Eleget élősködőit már magukon!

Erre a garabonciás fölpattant az asztaltól, mert már térített is magának az ámbituson, és előbb a gazdához fordult vérben forgó szemekkel.

– Zavarja ezt el innen, ha nem akarja, hogy jég verje el a szőlejét!

– Ne szólj bele, Sándor! – intette volna le a gazda szomorúan. – Majd megsegít a

Jóisten!

– Takarodj innen, te senkiházi! – kiáltotta a garabonciás rettentően forgó kimeredt szemmel. – Rád hozom a dögvészt, tyúktojásnyi jéggel veretlek agyon! – Bal kézzel keresztet vetett rá, köpködött felé, amivel aztán végképp megharagította Nagy Sándort.

A kukás megkapta a gabancát, először is adott neki egy nagy pofont, azután körülkémlelt, hogy borul-e már, jön-e a felhő, de annak híre-hamva sem volt, a kék égen hétágra sütött a nap. Erre azután újabb pofonok következtek számlálatlanul, annyira, hogy a garabonciás a végén örült, hogy futásra vehette a dolgot.

Terenyei Ferenc és a felesége még sokáig félt a bosszújától, mondogatták Nagy Sándornak, hogy kár volt összeakaszkodni a garabonciással, de annak a nyomát sem látták többet a szent-andrási határban.

A kártyanyereség

Fölmegy két barát Budapestre bútort venni, de az egyik elkártyázza a vásárlásra szánt pénz nagy részét. Amikor a másik már-már lemond a bútorról, visszanyeri duplán az eredeti összeget.

Szerencsés kezű kártyásnak ismerték a jászapáti malmos fiát, Kardos Nándort, aki borbélyként tengette az életét. Csak tengette, mert a mesterségénél jobban szerette a kártyázást, szívesebben forgatta az ördög bibliáját, mint a borotvát, s ha nyert is néha, gyorsan elúszott a pénz. Az apja, ha nem is tagadta ki, nem nagyon támogatta, mert félt, hogy a végén még a malmot is elkártyázza.

Kardos egyébként jó megjelenésű, behízelt modorú fiatalember volt, szívesen látták minden helyi társaságban, sok barátja akadt a községben.

Egyszer az egyik vagyonosabb barátja bútort akart venni, de elégedetlen volt azzal, amit helyben lehetett kapni vagy csináltatni, és elhatározta, hogy Pestre megy vásárolni. Szólt Kardosnak, hogy nem menne-e vele, mert tudta, hogy a borbély ismerős Pesten, meg az idő is jobban telik kettésben.

Kardos persze azonnal kötélnek állt, jó szórakozást remélt az utazástól, és egyébként is szívesen segített mindenkinek, ha nem került pénzbe a dolog.

Az első nap nézelődéssel telt el, de nem vettek semmit, gondolták, jobban körülnéznek, egy-két napot eltöltenek a fővárosban.

Estefelé kivettek egy szobát valamelyik belvárosi szállodában, megvacsoráztak, de egyiküknek sem akaródzott még lefeküdni, hát Kardos előállt egy ötlettel.

– Ismerek itt a közelben egy finom és előkelő kaszinót, ahol kártyázni is lehet...

Hogy a kaszinó mennyire volt előkelő, azt nem lehet tudni, mindenesetre Kardos Nándor hamar összebarátkozott egy társasággal. Előbb beszélgettek, a társaság meghívta őket egy-két italra, azután valaki indítványozta, hogy kártyázni kellene, hátha úgy jobban telik az idő.

Kardosnak nem kellett kétszer mondani, beleegyezett az első szóra. Játszott és vesztett. Elfogyott a saját pénze, hát kért száz koronát a barátjától, aki nem kártyázott, csak nézte a játékot. Elment a száz korona is, Kardos olyan rosszul játszott, hogy a barátja alig akart hinni a szemének, de azért nagy nehezen adott neki még újabb száz

koronát. Elveszett az is nemsokára.

– No – mondta akkor Kardos –, elég volt mára, ideje pihenőre térni.

A barátja nem tett szemrehányást, csak magában füstölgött, hogy odavan a pénz egyharmada, most már aligha tud bútort venni. Azért másnap tovább járták a bútorboltokat, asztalosműhelyeket, de venni persze már nem tudtak semmit.

Este Kardos megint kért száz koronát.

– No, nem bánom – mondta a barát, némi vita után –, bútort venni már úgyse tudok, de ez az utolsó százaz, a végén még a szállodára meg a vonatjegyre valót is elvesztesz. Elég a pumpolásból, holnap reggel irány hazafelé!

– Ma este szerencsém lesz – felelte Kardos. – Duplán visszaadom a tartozásomat.

A barátja persze nem hitt neki, lefeküdt nagy mérgesen, Kardos meg elment egyedül a kaszinóba.

Amikor a barát reggel fölébredt, látta, hogy Kardos gyűrötten, borostásan, de nagyon elégedett képpel ül az egyik fotelben, az asztalon meg ott van előtte egy halom pénz.

– Micsoda pénz az, he? – kérdezte gyanakodva.

– A tied – felelte hanyagul Kardos. – Megmondtam, hogy duplán visszaadom a kölcsönt.

Felugrott a barát, megszámolta a pénzt, hatszáz korona volt az pontosan.

– Ezt hogy csináltad? – kérdezte elámulva.

– Ja, barátom, kártyázni tudni kell! Először vesztettem, pedig hagytak volna nyerni egy-két partiban, hogy jobban belelendüljek. Én azonban vesztettem akarattal, hogy azt gondolják, pancser vagyok a kártyához. Így tudtam lépre csalni őket, és nem ugrottak meg az első veszteség után, ahogy szoktak, hanem kiadták az összes pénzüket, azt remélve, hogy a végén be tudnak húzni, mint az előző este, és jól megkopasztanak. Így lett meg a te hatszáz koronád, és nekem is maradt legalább ugyanannyi. Most pedig mehetünk bútort venni!

Ebéd a kamerádoknak

Vadászó német tisztak érkeznek 1944 nyarán az egyik jászberényi tanyára, s paprikást követelnek ebédre. A gazda egy kutyát nyúz meg, a felesége abból főz ebédet a „vendégeknek”.

Oláh János hivatalosan jászberényi lakos volt, de ritkán fordult meg a városban, mivel a határ egyik isten háta mögötti sarkában, a csíkos-kutyinai részen lakott.

1944 nyarán egyik reggel, úgy nyolc óra tájban terepjáró döcögött be a bejáráson, és nagy porfelhő kíséretében megállt Oláh István tanyájának az udvarán. Hat német szállt le róla.

Oláh a ház ajtajából nézte, hogy mit akarnak. Az egyik német aztán magához intette, és kézzel-lábbal, itt-ott fölszedett, kitekert magyar szavakkal magyarázni kezdte, hogy ők vadászni jöttek. Ezt akkorra már a gazda is észrevette, mert előszedték a vadászfegyvereket. Hanem a német tovább is magyarázott, s Oláh István hiába

próbált értetlenkedni, végül meg kellett értenie, hogy mit akarnak tőle. Azt akarták, hogy egy órára, amikor majd visszajönnek a vadászból, főzzenek nekik ebédet „gulasch, parikasch”.

– De kérem szépen – kezdte mondani Oláh nincs itthon se borjú, se bárány, miből főzünk paprikást?

A német azonban erre már nem volt kíváncsi, szó nélkül hátat fordított neki, és otthagya.

– Na, most vagyunk bajban – fordult a feleségéhez Oláh, amikor a terepjáró eltűnt a tanyabejárásnál a saját maga fölverte porfelhőben. – Honnan szerzünk húst? Bárány, borjú nincs, és a hizót le nem vágom a nyár közepén, hogy paprikást főzzek belőle ezeknek. Hanem ha levágnánk négy-öt tyúkot...

– Hogyisne! – csattant föl az asszony. – Mind jó tojó, ha levágnánk őket, egész télen tojás nélkül maradunk!

Aztán csak néztek egymásra, hogy hát akkor most mi legyen.

– Só van, paprika van, hagyma van, hús nincs – dünnyögte az asszony. – Uramisten, mit csináljunk?

Oláh István gondolkozott még egy darabig, azután a homlokára csapott.

– Sebaj, asszony! Te csak készülj a főzéshez, majd én kerítek húst!

Kerített is. A németek autója már nem látszott a fák mögött, Oláh István fogott egy darab kenyeret, és a három mindig éhes nagy házőrző kutyát becsalta vele a fészerbe. A legkövérebbet elkapta, egy pillanat alatt elvágta a torkát, majd megnyúzta, és elásta a bőrét meg a fejét. Nem sok idő telt el, már vihette is be a testét nagy diadallal.

– Na, van már hús! Ehun-e, legalább tizenkét kiló!

Egy jó óra múlva már ínycsiklandó illatok terjengtek a konyha körül. Főzés közben egyszer azt mondta az asszony.

– Lehet ám még egy kis baj.

– Ugyan mi lenne? A bőrt, a fejet biztos helyen elástam, rajtunk kívül senki sem tudja, miből készül ez a paprikás.

– Akkor lesz baj, ha ezek attól félnek, hogy méreg van benne, és megkóstoltatják magával, mielőtt nekifognak.

Ezen elgondolkozott Oláh István, de aztán földerült az arca.

– Miért pont én kóstolnám meg? – kérdezte ártalanul – Kóstolja meg az, aki főzte!

Lecsapta az asszony a fakanalat, és már éppen csipőre akarta tenni a kezét, s ez nem sok jót ígért Oláh Istvánnak, hanem abban a pillanatban motorzúgás hallatszott, egy órára visszaértek a németek, ahogy ígérték.

Egy pillanat alatt megterítették az asztalt, s az asszony két nagy tálban már hozta is nekik a párolgó paprikást. A németek kezét mostak a kútnál, azután leültek az asztal mellé. Már az illattól fülig szaladt a szájuk, szedtek, kóstolgatták, azután nekiestek, eszükbe sem jutott, hogy a gazdával vagy a gazdasszonnyal megkóstoltassák, gyűrték befelé derekasan, nem is beszéltek közben, csak néha vakkantottak egyet, hogy „gut, gut”.

Amikor kezdtek jóllakni, kínálgatták a gazdát, hogy egyen ő is, mert igazán finom, de Oláh szerényen elhárította a kínálást.

– Köszönöm, de én főztem, és már jóllaktam a kóstolgatással.

Behoztak egy nagy üveg bort, kínálták belőle a gazdát, no azt elfogadta. Ittak, a németek szedtek újra, könnyezett a szemük, mert jó sok erős paprikát tett Oláhné a

húsrá, de fogyasztották lelkesen, a villa hegyére tűzött kenyérrel még a levét is kimártogatták.

Amikor mind dugig laktak, az egyik elővette a tárcáját, és mutogatta, hogy fizetni akar a finom ebédért, de Oláh csak rázta a fejét mosolyogva.

– Tedd csak el! – mondta a németnek, és eltolta a kezét a pénzzel. – Ezt tiszta szívből adtam nektek, kamerád.

No, erre lett csak nagy vállveregetés, mosolygás, kézrázás, a németek alig akartak elmenni.

A gazdasszony meg utána három napig súrolta az edényeket.

Ki az apa?

Egy lány gyereket hoz a világra, és azt állítja, hogy a szentlélektől van. Végül azonban kiderül, hogy a szentlélek ártatlanul keveredett gyanúba.

Történt egyszer, hogy egy jászboldogházi leány gyermeket hozott a világra, de akárki kérdezte, nem volt hajlandó elárulni, hogy ki a gyerek apja. Az ügy végül dr. Koncsek László jászberényi árvaszéki ülnökhöz került, aki nem hagyta annyiban a dolgot. Addig nyomozott, míg sikerült megtudnia, amit a faluban egyébként itt-ott már rebesgettek, hogy az egyik jó módú parasztleány az apa.

A legényt behívatta tizenegy órára az irodájába, s egy szűk félóra alatt rávette, hogy ismerje el az apaságot. A lányt fél tizenkettőre hívatta, meg is érkezett pontosan.

A fiút beküldte az irodája melletti szobába, és ráparancsolt, hogy csak akkor jöjjön be, ha hívatja, majd beszólította a lányt.

– No, lányom – kezdte –, hát most mondd el szépen sorjában, hogyan is volt ez a dolog!

A lány azonban makacsul hallgatott.

– Magadon segítesz, ha elmondod, meg a gyereken is – biztatta az árvaszéki ülnök. – Hát miért nem beszélsz?

– Szégyellem – felelte a lány, és a zsebkendőjét gyűrögette nagy pironkodva.

– Ha megtenni nem szégyellted – mondta Koncsek –, most már elmondani se szégyelld!

– Meg aztán félek is.

– Ugyan miért félsz?

– Hogy nagy baj ér.

– Senkitől se félj – beszélte volna rá az árvaszéki ülnök –, a törvény megvéd akárkitől, ha igazat mondasz.

– Akire én gondolok, attól nem véd meg a törvény.

– Nocsak! – kapta föl a fejét Koncsek. – Tán olyan nagy úr lenne a gyerek apja? Jobban tennéd, ha mégis elmondanád!

– Az úgy volt – kezdte a lány akadozva –, az úgy volt, hogy a búcsúból jöttem éppen hazafelé. Nagyon elfáradtam, gondoltam megpihenek egy kicsit a Konkolyok

keresztjénél, és leültem az árokspartra. Egyszer csak csuda történt! – A lány az égre emelte a szemét. – Nagy fényesség támadt, és leborultam, és hát... megárnnyékolt a szentlélek ereje!

Elhallgatott, mint aki túl van a nehezén, mindent elmondott őszintén.

Hanem az árvaszéki ülnök nagyon mérges lett, hogy a lány ezt akarja elhíttetni vele. Szó nélkül felugrott, átment a másik szobába, és dühtől fulladozva beráncigálta a legényt.

– No, akkor – rivallt a lányra –, borulj le most is, mert itt van a szentlélek, amelyik téged „megárnnyékolt”!

Kétféle gombóc

Egy jászszentandrászi gazda fukar felesége kétféle gombócot készít ebédre: lekvárosat az urának és lekvár nélkül a béresnek. A béres azonban átlát a szitán, és ő eszi meg a lekváros gombócokat.

Élt Jászszentandrason egy jómódú gazda, akinek a felesége nagyon fukar volt, a béres hasán is spórolni akart. Egy napon elhatározta, hogy gombócot készít, de ahogy csinálta, elgondolkozott magában.

Ugyan minők etessem meg a finom szilvalekvárt a béressel, úgy ki lesz az éhezve, hogy az üres gombócoknak is örül majd!

Így aztán a gombócok felébe tett lekvárt, a másik felét meg üresen hagyta.

Eljött a dél, a gazdasszony megjelent a föld végén az ebéddel. A hőségtől elgyötört gazda és a bérese azon nyomban abba hagyta a kapálást, mentek az akácfához, annak a gyér árnyékát is kellemesen hűvösnek érezték már, úgy eltikkadtak a munkában. Ittak egy-két nyeletet, hogy a torkukról leöblítsék a port, megmosták a kezüket a csöcsös korsó vékony vízsugara alatt, azután nekiültek az ebédnek.

Az első fogással nem is volt baj, bekanalazták a levest, de utána következett a gombóc, amit a gazdasszony úgy akart a közös tálra rakni, hogy a lekvárosak az ura felőli oldalon, az üresek pedig a béres felé legyenek. Nagy igyekezetében azonban eltévesztette a dolgot, az urának jutottak az üresek.

A béres nyugodtan ette a lekváros gombócokat, a gazda azonban a második üres után gyanút fogott, jól ismerte a feleségét. Az illendőség azonban nem engedte, hogy átnyúljon a másik oldalra, és a béres elől szedjen, de az üres gombócokat sem akarta mind megenni. Két falat között nagyot sóhajtott hát, és fölemelte a tálát.

– Akkor volt jó világ, amikor az ilyen tálát, mint ez, hat krajcárért adták!

Tartotta néhány pillanatig, mintha szemügyre venné, hogy milyen jó tál ez, azután visszatette, de elfordítva, hogy a lekváros gombócok most az ő oldalára kerüljenek.

Szedegettek tovább a tálból, hanem két-három gombóc után a béres fogott gyanút. Fölemelte hát ő is a tálát, és azt mondta:

– Bizony, máma egy koronát is elkérnek egy ilyenért!

Azzal fordított egyet rajta, hogy megint az ő oldalára jussanak a lekváros gombócok.

A gazdát majdnem szétvetette a mérge, de nem tudott mit tenni, semmi sem jutott eszébe, amivel még egyszer fordíthatott volna a tálon.

Hová lett a bor?

Egy gazda jurfanggal próbál bort szerezni zsigori feleségétől, s ezért még a bornemissza tanítót is az iszákosság gyanúfába keveri. Az asszony azonban kilesi az ura praktikáját, és véget vet a borozgatásnak.

Jásztelken valamikor a 20-as években élt egy módos házaspár. Szép darab földön gazdálkodtak, szőlejük, pincéjük is volt, tellett volna sok mindenre, de az asszony rettenetes zsigorisága miatt igen-igen szerényen éltek. Az volt a szokása, hogy még az ura elől is kulcsra, lakatra zárt mindent, kamrát, padlást, de különösen a pincét, ahol a bort tartották.

A gazda eleinte még szóvá tette, hogy nem jól van ez, de akkor meg úgy leteremtette az asszony, hogy ha rajta múlna, elszelelné a vagyont, hogy a végén már szólni sem mert, csak rágódott magában, s egyre azon gondolkozott, mit kellene csinálni, hogy hozzájuthasson kedvére az italhoz, de úgy, hogy az asszony se pörölhessen érte.

Vége aztán kitalálta, hogyan járhat túl a felesége eszén. Egy vasárnap, a mise után odasomfordált a falu fiatal tanítójához, akiről köztudomású volt, hogy nem szereti a bort, legszívesebben csak vizet iszik. Beszélgettek erről-arról, végül a gazda így szólt:

– Meginvitálnám a tanító urat egy pohár borra, ha meg nem veti. Legalább folytathatnánk ezt a jó kis beszélgetést!

A tanító szabódott egy kicsit, de legényember lévén család nem várta otthon, hát ráállt, hogy beszélgessenek még egy pohárka bor mellett.

A gazdasszony csodálkozott ugyan, hogy a bornemissza hírében álló tanító poharazgat az urával, de nem szólhatott semmit, a vendéget illet megkínálni. Elővette hát a boroskancsót, megtöltötte a pincében, maga meg kiment a konyhába.

Így történt ez több vasárnap is egymás után, s az asszonyt egyre jobban furdalta a kíváncsiság, érezte, hogy valami nincs rendjén. Különösen az tűnt föl neki, hogy az ura háromszor-négyszer is kiszólt nagy fennen, hogy „Asszony, hozz bort!”, de sem ő, sem a tanító nem látszott részegnek, de még pityókásnak sem, nagyon illendően, csendes szóval beszélgettek.

Először még próbálta faggatni az urát, de az kitért a válasz elől, csak azt ismételte, hogy „Nem olyan sok az a bor, hogy két férfiembernek megártson!”, ennél többet nem tudott kiszedni belőle.

Egyszer azonban váratlanul benyitott valamiért, és észrevette, hogy az ura a sublót mellett áll, és igencsak riadtan pislog feléje. Akkor semmit sem szólt, ám amikor a tanító elbúcsúzott, és a gazda kikísérte, benézett a sublót aljába, és talált ott két üveget, tele borral. Rögtön rájött, miért fogyott annyi bor, és miért maradt mégis józan a két ember.

Amikor az ura visszajött, nem szólt neki azonnal a két üvegről, csak jelentősen megjegyezte:

– Jó huzata van a tanító úrnak! Pedig azt beszélük, hogy nem is szereti a bort. Mi lenne, ha szeretné?

A gazda óvatosan hallgatott, rosszat sejtett ugyan, de még nem tudta, mit akar a felesége ezzel. Az asszony, mintha véletlenül tenné, benyúlt a sublót aljába, és kivette a két üveget.

– Hát ezek? – mutatta őket csodálkozva az ura felé, akinek a szíve elfacsarodott a látványra, de buzgón tetette, hogy semmit sem tud, a világ minden kincséért sem merte volna bevallani, hogy ő öntögette a két üvegbe a bort, hogy legyen egy kis tartalékja akkorra is, amikor a tanító úr éppen nincs kéznél.

– Ittfelelhetted – mondta végül nagy kínban.

– No, ha ittfeleltem – válaszolta az asszony –, akkor most visszaöntöm a hordóba, nehogy megbuggyanjon itt.

Dehogyan lett volna ideje megbuggyanni! – gondolta az ember, de mit volt mit tenni, túrnie kellett, hogy a felesége levigye a pincébe a két üveget, és visszaöntse belőlük a bort a hordóba.

A gazda ezután nem merte meghívni újra a tanítót, az asszony pedig a sublóra is lakatot veretett, s zárta azt is az ura elől.

Kúttisztítás

Két sógor kutat tisztít, az egyik lent van, a másik fent. A fenti azt mondja egy arra járó ismerősnek, hogy a másik a kútba ugrott, de nem lepi el a víz, segíteni kellene rajta. A segítség különös módját választják.

Élt Jászszentandráson egy gazda, akinek a kútjában a hosszan tartó nyári szárazság idején ugyancsak megfogyatkozott a víz. Ki kellett hát tisztítania a kutat. De ehhez a munkához két ember kell, elment hát a gazda a sógorához, aki jött is szívesen, hogy segítsen. Felhörpintettek néhány kupica szíverősítőt, azután a gazda létrán lemászott a kútba, amelyben alig fél lábszárig ért neki a víz.

A sógor kivette a létrát, hogy ne akadályozza a munkát, majd leeresztette a rúdallókötel végére erősített rocskát, hadd merítse tele a gazda iszappal. Amikor tele volt, felhúzta, kiöntötte, és leengedte újra.

Szépen haladt is a munka vagy két óra hosszáig, amikor a sógor kezdte unni, meg melege is volt odafönt, vagy harminc fokot mutatott volna a hőmérő higanyszála, ha tartottak volna hőmérőt a háznál. Leszólt hát a kútba:

– Pihentessünk egy kicsit!

– Korán van még! – jött fel öblösen a gazda hangja a kútból.

Már deket kezdtek harangozni, amikor újra leszólt a sógor:

– Most már igazán pihenhetnénk!

– Nem sok van már hátra! – jött a válasz a kútból. – Ezt a kicsit befejezzük, majd pihenünk utána!

Mérges lett a sógor, nem szólt többet, hanem leült a fa alá pihenni. A gazda szölongatta odalentről, és hogy nem kapott választ, egyre türelmetlenebb lett, meg

fázott is a kútban munka nélkül. Feljönni nem tudott, mert a létrát a sógor még az elején felhúzta. Addig-addig, hogy már azt hitte, egyedül maradt, és tán ott veszi meg az Isten hidege, ezért kiabálni kezdett:

– Segítség! Segítség!

Egy hazafelé kerékpározó szomszéd meghallotta a kiabálást, és közelebb ment.

– Mi van itt? – kérdezte meglepetten a fa alatt nyugodtan üldögélő sógortól.

– Kútba ugrott a bolond – felelte az egykedvűen –, de nem lepi el a víz, nem tud megfulladni.

Közben kacsintott egyet, jelezve, hogy turpisság van a dologban. A szomszéd értette a tréfát, odaballagott a kúthoz, és leszólt:

– Majd segítek én rajtad, he!

Átment a saját portájára, majd kisvártatva megjelent két vödör vízzel. Mindkettőt belezuhintotta a kútba, és utána szólt nagy komolyan:

– Hozok még többet is, hadd lepjen el, legyen meg az akaratod!

A gazda nem ilyen segítséget várt, először elakadt a szava a hideg fürdőtől, de azután annál szaporábban szidta mindkettőjüket. Végre aztán leeresztették a létrát, így feljöhetett. A jó melegen hamar elszállt a mérge, utóbb jót nevettek a különös kúttisztításon.

Hosszú várakozás

Vásárra igyekező egy gazda bemegy a szomszédjához, aki megígéri, hogy ő is megy, csak várjon rá. Csupán azt nem mondja, hogy mikor szándékozik menni...

Kemény, hideg, havas tél volt, amikor egyszer hajnalban a jászszentandrászi Faragó Lajos gyalog igyekezett egyedül a jászdósai vásárra. Útja Guba Mátyás tanyája mellett vezetett, s odaérve látta, hogy Gubáék már fenn vannak, a szobában világított a petróleumlámpa.

Benézek hozzájuk egy kis időre – gondolta magában. – Megmelegszem, mielőtt megvesz az isten hidege.

Abban is reménykedett, hogy talán egy-két pohár bor is kerül az asztalra, s nem számított rosszul. Egy lopónyi bor elfogyott már a konyhában, amikor Faragó Lajos megkérdezte:

– Nem jön kend véletlenül a vásárba?

– Megyek én – mondta nagy nyugodtan Guba Mátyás, azzal otthagya a vendéget, bement a szobába.

Faragó Lajos megörült, hogy nem kell egyedül mennie a hajnali dermedt hidegben, egy kis beszélgetés majd megrövidíti az utat. Várt hát türelmesen, hogy majd csak felkészül az útra Guba Mátyás, de hiába telt az idő, a gazda nem került elő.

Egy jó óra elmúltával nem bírta tovább a várakozást, benyitott hát a szobába, hogy megnézzé, mit csinál a gazda, s hogy megsürgesse. A lecsavart petróleumlámpa derengő fényénél látta, hogy Guba Mátyás békésen fekszik az asszony mellett.

– Hát nem jön kend? – kérdezte ingerülten.

– Megyek én – válaszolta a gazda teljes nyugalommal –, de nem most, hanem majd a tavaszon, ha már nem lesz ilyen hideg.

Faragó Lajos nagyot káromkodott, becsapta maga mögött az ajtót, és egyedül folytatta az utat Dósára.

Kaputt

Egy jászszentandrási gazda kóstolót visz a tanyáról a faluba, ahol német katonákkal találkozik. Szóba elegyedne velük, de a németek félreértik, a végén örülhet, hogy ép bőrrel megúsza a barátkozást.

Amikor 1944 novemberében már erősen közeledett az ágyúdörgés Faragó János tanyájához, a gazda elhatározta, hogy levágja a hízót, még mielőtt arra járó katonák találják lelőni és elfogyasztani. Hanem háború ide, ágyúdörgés oda, kóstolót muszáj küldeni a rokonságnak, hát másnap Faragó János fölkerekedett, hogy bemenjen a faluba a rokonokhoz a hurkával, a kolbásszal, a tepertővel, mindazzal, amit a felesége még összekészített egy kosárba.

Amint beért Szentendrásra, látta, hogy a falu tele van németekkel, a katonákat beszállásolták a házakba, innen is, onnan is hallatszott a vartyogásuk.

Faragó János világeletében kíváncsi ember volt, így gondolkozott: bizony jó volna szót váltani ezekkel az emberekkel. Aki messziről jött, az sok újságot tud, s azt én is megtudhatnám tőlük.

A rokonokról is megfeledkezett, bement az egyik udvarba, ahol német katonákat látott az ámbituson.

– Honnan vagytok? – kérdezte tőlük, de a németek csak átnéztek rajta, válaszra sem méltatták. Faragó János azonban nem csüggedt el, újra beszélni kezdett, csak hangosabban, mintha süketekhez szólna: – Aztán mi újság felétek, he?

A németek értetlenül összenéztek.

– *Was sagt?* – kérdezte az egyik a többiekhez fordulva, de azok csak a vállukat vonogatták.

Faragó János arra gondolt, ha megkínálja őket a kóstolóból, majd szívesebbek lesznek hozzá. Nyújtotta hát feléjük biztatóan az egyik teli tányért, erre aztán fel is derült a németek képe. Faragó föllelkesült a változástól, szerette volna elmagyarázni, hogy ő maga ölte meg a disznót, de csak egyetlen idegen szó jutott eszébe.

– *Kaputt!* – mondta, és a tányérra mutatott, amely ekkor már az egyik német kezében volt. – *Kaputt!* – És a kezével a nyakelvágást mutatta.

A németek arca elsötétedett, nyilván általában a németekre vagy tán saját magukra értették, hogy „Kaputt!”. Faragó János látta, hogy baj lesz, de annál meggyőzőbben ismételte az egyetlen szót, amit a katonák is megérthettek a beszédéből: – *Kaputt! Kaputt!*

A német végül felordított, földhöz vágta a tányért, és úgy nézett körbe, hogy Faragó János egy szempillantás alatt kitalálta a tekintetéből, hogy a fegyverét keresi. Azt már nem várta meg, hogy a kezébe is akadjon, uccu neki, kiugrott a kapun, s rohant hazafelé, ahogy a lába bírta. Vaktában utánaeresztettek egy sorozatot, de nem találták

el.

Pesti utalás

Bathó Márton elhiteti a barátaival, hogy van Pesten egy nyilvánosház, ahová ingyen lehet bemenni a nemzetközi vásár idején. Többen föl is mennek megtapasztalni, de rá kell jönniük, hogy csak féligazság, amit Bathó mondott.

Az első nemzetközi vásárok valamelyike volt éppen, amikor Bathó Márton, a jászberényi anyakönyvvezető Budapesten járt hivatalos ügyben. Persze kiment a vásárba, és valahol útközben látott egy nyilvánosházat is. Nem ment be, de jól megjegyezte a címet.

Késő este ért haza, de még aznap elment a kaszinóba, ahol az aranyifjúság gyülekezett. Rögtön közrekapták, csak úgy röpködtek a kérdések:

– Voltál-e a vásárban? Mit láttál? Érdemes-e fölmenni?

– De még mennyire érdemes! – mondta Bathó kacintva. – A vásár még csak hagyján, hanem tőle nem messze találtam egy igen előkelő helyet. Szép berendezés, gyönyörű lányok, még külföldi is van közöttük. Csak a vásár idején tart nyitva, viszont ingyen lehet bemenni.

Ezzel aztán jól felcsigázta az aranyifjak fantáziáját. Kérdegették, faggatták volna még, de Bathó nem nagyon beszélt többet erről, csak a címet árulta el nagy nehezen.

Ezt az alkalmat nem szabad elszalasztani! – gondolták a fiatalemberek, és vagy tízen összebeszéltek, hogy Pestre utaznak, kerül amibe kerül.

Úgy is történt. Néhány nap múlva szerét ejthették az utazásnak, de a vásár nem nagyon érdekelte őket, már késő délután a kupleráj keresésére indultak. Meg is találták annak rendje és módja szerint, ott volt, ahol Marci mondta. Ám ahogy bezúdultak az ajtón, elébük állt két markos portás és egy idősebb, testes nő, és kérték az antrét.

A fiatalemberek értetlenül néztek egymásra, azután az egyikük szabadkozva megszólalt:

– De kérem, nekünk azt mondták, hogy ingyen lehet bemenni!

– Ja úgy! – mondta a madám. – Bemenni éppen ingyen is lehet, de baszni csak öt koronáért!

Ennyi pénzük azonban már nem maradt a fiatalembereknek, nem volt mit tenni, leforrázva kioldalogtak.

A névnapi vacsora

Bathó Márton vendégeket hív, de hideg szoba és üres tál várja őket. A vendégek azonban visszaadják a kölcsönt.

Bathó Márton névnapra hívta meg néhány ismerősét. Terített asztal várta a vendégeket, de a szoba olyan hideg volt, mint a farkasverem. A kályha azonban barátságosan világított, a konyha felől pedig sültszag terjengett, a vendégek hát semmi rosszra nem gondoltak.

Leültek, beszélgettek, és egyre jobban dideregve, korgó gyomorral várták, hogy behozzák végre az ételt.

Bathó Márton egyszer fölállt.

– Engedelmet kérek – mondta –, rögtön jövök, csak elugrom szivarért. Addig is gyújtsatok rá!

Ezzel eltűnt.

A vendégek vártak egy jó darabig, de nem került elő. Az egyikük végül így szólt:

– Mi a fene van ezzel a kályhával, tán rossz, hogy világít, de meleget nem ad?

Megnézte közelebbről, hát kiderült, egy szál gyertya égett benne, persze, hogy nem melegített. Hanem a vendégek rosszat sejtettek, hiszen Bathó Márton anyakönyvvezető híres tréfacsináló volt a városban, kimentek hát a konyhába. Sejtésük beigazolódott, mert Bathó öreg cselédje hagymát piritott a tűzön, csak hagymát, semmi mást. Attól szállt a jó illat a szobába.

Látták a vendégek, hogy becsapták őket, nagy morgolódással elmentek, de megfogadták, hogy ezt visszaadják Bathó Mártonnak.

Alkalmra nem is kellett sokáig várniuk, csak a legközelebbi vásár napjáig. Előtte este nagy betűkkel kiírták a háza falára: „Forralt paprikás bor, forró kávé kapható”.

Alig múlt éjfél, megérkeztek az első szekereken az átfázott vásárosok. Meglátták a feliratot a Bathó Márton háza falán, örömmel nyitották volna a kaput, de az zárva volt. Zörgettek hát az ablakon, fölébresztették az anyakönyvvezetőt, aki álmosan kiszólt:

– Ki az, mit akar?

– Forralt bort meg kávéét kérünk – mondták a vásárosok.

– Odébb van a kocsmá! – kiáltotta Bathó dühösen, és bevágta az ablakot, majd visszabújt az ágyba.

Éppen csak elszunnyadt, amikor újra megverték az ablakot.

– Mi az? – kiáltott ki Bathó.

– Forralt bort meg kávéét akarunk! – mondták az újabb vásárosok dideregve.

– Nincs bor, nincs kávé! – Bathó dühöngve bevágta az ablakot, de ezek a vásárosok nem tágitottak olyan könnyen, ismét bekopogtak.

– Akkor minek írja ki az úr, ha nincs!? – kérdezték dühösen. – Miért járátja velünk a bolondját?

– Mi van kiírva?

– Hát az, hogy forralt paprikás bor meg forró kávé kapható.

– Hol?

– Itt a háza falán, nagy betűkkel!

Kabátot, csizmát kapott magára Bathó, kiment megnézni, igazat mondanak-e. A csalódott vásárosok meg egyre szidták, örülhetett, hogy nem verték meg.

Ő meg, mit tehetett mást, kerített hirtelen egy kalapácsot, leverte vele a betűket a falról, mert tudta, hogy különben egy perc nyugta sem lesz. Úgy állt a háza egész télen, jó darabon levert vakolattal, amíg újra nem tapasztották húsvét előtt.

A gvárdián halálhíre

Bathó Márton holt hírét költi a jánoshidai gvárdiánnak, s a jászberényi urak mind kimennek a temetésére. Ám a gvárdián maga fogadja őket jó erőben, egészségben, éppen a névnapi ünnepségén.

Egy reggel Bathó Márton pontosan nyolc órára ment be a hivatalába, ami egyébként nem volt szokása. Mire a többi úr kilenc óra körül beszállingózott, ő már szomorú arccal, komoly méltósággal sétálgatott a folyosón. Fel is tűnt ez a többieknek, az egyik kolléga megkérdezte:

– Mi van veled, Marci? De gyászos pofát vágsz!

– Korán reggel telefonáltak – mondta Bathó szomorúan –, hogy meghalt Jánoshidán a premontreieknél a gvárdián, Hermann Medárd. Négy órakor lesz a temetése.

Jelentették az esetet a polgármesternek, ő meg azonnal kiadta a parancsot:

– Két koszorút rendeljenek, egyet a város, egyet a jó barátok nevében! Megfelelő felirat is legyen rajtuk! Álljon elő időre a város két hintája, hogy a küldöttséget átvigyék a temetésre!

Úgy is történt. A hintók, teli gyászba öltözött emberekkel, elindultak Jánoshidára, de még szekerekkel is mentek ismerősök a gvárdián temetésére. Bathó úgy intézte, hogy őt otthon hagyják, ne ürüljön ki egészen a városháza.

Ám a kastélyhoz közeledve kezdett gyanús lenni a dolog, a faluban sem volt temetésre utaló mozgás.

– Valami nem stimmel – mondta a polgármester. – Jobb volna, ha csak az egyik hintó menne előre, hátrahagyva a koszorúkat.

A vendégek majd sóbálvánnyá meredtek, amikor maga a gvárdián sietett üdvözölni őket, a legjobb erőben, egészségben. Hanem akkor lepődtek csak meg igazán, amikor azt mondta:

– Örülök, hogy megkapták az urak a telefonüzenetemet, és ilyen szép számmal eljöttek.

Az urak csak ötöltek-hatoltak, elütötték valamivel a dolgot, mígnem megtudták, hogy nevenapját ünnepli a gvárdián, arra hívta őket reggel telefonon. Lett nagy eszemiszom, de egyikük se merte bevallani, hogy igazából miért jöttek.

A kedvezményes vonatjegy

Bathó Márton a barátaival megréfál egy vén zsugorit, aki tíz koronáért egész életében félárú jeggyel szeretne utazni.

Élt a század elején Jászberényben egy jómódú, de nagyon zsugori öregember, aki minden fillért fogcsikorgatva fizetett ki, és állandóan azt leste, hogyan takaríthatná meg

a legkisebb kiadását is. Ugyanakkor nagyon kíváncsi volt, mindig az emberek között forgolódott, és lecsapott minden hírre, újságra, úgy érezte, neki mindenről tudnia kell.

Bathó Márton egy vasárnap néhány barátjával sétált a korzón, s amikor az öregember is felbukkant, összebeszéltek, hogy jól megréfálják.

Körbeálltak hát vagy négyen, és úgy tettek, mintha sugdolóznának, közben óvatos pillantásokat vetettek maguk köré, úgy, ahogy nagy titkokról beszélgető emberek szoktak. A sétálók ügyet sem vetettek rájuk, az öregnek ellenben föltűnt a sugdolózó társaság. Előbb csak közel húzódott hozzájuk, próbálta elkapni a szavaikat, majd látva, hogy ez nem sikerül, nyíltan odament, és megszólította őket.

– Te, Marci! Mit sugdolóztok itt, he?

– Semmit – felelte Bathó Márton kitérően. – Nem sugdolozunk mi semmit, csak éppen beszélgetünk itten erről-arról.

– De bizony sugdolóztok, látom én azt! Valamit titkoltok előlem!

– Dehogysis! – Bathó zavartan félrenézett, ezzel csak tovább táplálta az öreg gyanúját.

– Valami nagy gazemberségre készülhettek, ha nem meritek elmondani...

Bathó Márton összenézett a cimboráival, azután megfogta az öreg gallérját.

– Hát, jól van! – mondta suttogva. – Ha már észrevette, hát üsse kő, elmondjuk. De itt túl sokan vannak, még kihallgatná valaki.

Lementek a Zagyva partjára, ahol nem járt senki, és nagy titokzatosan körülvették az öreget, aki már reszketett a türelmetlenségtől és a kíváncsiságtól.

– Mondjátok már! Gyorsan! – suttogta elcsukló hangon.

– Hát... – kezdte Bathó Márton – ... az az igazság, hogy mi egy titkos társaság tagjai vagyunk.

Ettől jött csak igazán izgalomba az öreg! Valósággal ugrált már, hang se jött ki a torkán, csak nyögni tudott.

– Ez a titkos társaság – folytatta Bathó – azért alakult, hogy segítse tagjai olcsóbb utazását. Aki belép, fizet tíz korona tagdíjat, és attól kezdve élete végéig félárú jeggyel utazhat.

Az öreg elámult, azután villámgyorsan számolni kezdett magában, végül pedig Bathóhoz fordult.

– No, abba a titkos társaságba én is belépek! – jelentette ki eltökélten, és már vette is elő a tíz koronát. – Úgyis Pestre kell mennem még a héten, és a tagdíj fele már azzal az egy utazással bejön. Hanem hát kinek kell fizetni?

– Nekem – felelte Bathó Márton, és egy elegáns mozdulattal kicsippentette a tízkoronást az öreg ujjai közül.

– Aztán valami elismervény vagy tagkönyv, ilyesmi lesz-e?

– Mondtam, hogy ez egy titkos társaság – felelte Bathó Márton, és az arcizma sem rándult, csak azon izgult, nehogy elnevesse magát valaki a társai közül, de mind komoly maradt, sőt buzgón bólogatott a szavaira.

– De a pénztáros honnan tudja, hogy nekem félárú jegy jár? – firtatta tovább az öreg bizalmatlanul.

– Onnan, hogy amikor a jegyet váltja, a jobb kezének mutatóujját az orra mellé kell emelni, így e – felelte Bathó, és mutatta is, hogy az öreg jobban értse. Már búcsúzkodni kezdtek, amikor még megkérdezte: – Aztán mikor akar Pestre utazni?

– Kedden hajnalban.

– Legyen nyugodt, megkapja a félárú jegyet.

Meg is kapta. Az történt ugyanis, hogy Bathó Márton, aki szinte mindenkit ismert a városban, megtudta, ki lesz a pénztáros kedden hajnalban az állomáson, és megegyezett vele, hogy ha az öreg jegyet kér, és a mutatóujját az orra mellé emeli, egész jegyet adjon ugyan neki, de csak a felét fizettesse ki. A menetdíj másik felét a jó tréfa reményében már előre odaadta neki.

Az öreg nagyon elégedett volt, egész Pestig azon örvendezett, hogy lám, milyen jó boltot csinált Bathó Márton titkos társaságával.

Visszafelé jövet a jegyváltáskor következett be a baj. Az öreg kért egy jegyet Jászberényig, meg is kapta, de a pénztáros kevesellte a leszurkolt koronákat.

– Tán félárú jegyet akar az úr? – kérdezte.

– Én egy jegyet akarok Jászberényig – mondta az öreg, és jelentőségteljesen az orra mellé emelte a mutatóujját.

– Van félárú igazolványa?

– Az nekem nem kell!

– Már hoggyne kéne!

– Nekem nem kell! – erősködött eltökélten az öreg, és újra meg újra az orrához emelte az ujját, sőt utóbb még kacsintott is, hogy vegye már észre a pénztáros, hogy miről van szó.

– Hallja-e, nekem ne kacsingasson az úr, nem vagyok én menyecske! – háborodott föl a pénztáros. – Fizesse ki a jegy árát, vagy álljon ki a sorból, ne tartsa föl a többieket!

– De hát, a Bathó Marci titkos társasága... – nyögte elbizonytalanodva az öreg, és ugyancsak törölgette a verejtéket a homlokáról.

– Micsoda titkos társaság? – állt föl a kis ablak mögött a pénztáros. – Fizessen az úr, vagy rendőrt hívok!

Miit volt mit tenni, le kellett szurkolni a teljes árat a jegyért, és az öreget még jól ki is nevették a mögötte várakozók. Visszafelé egész úton füstölgött magában, szidta Bathót, a vasutat, mindenkit, és készült, hogy jól leteremti a társaságot, amiért ilyen rosszul szervezték meg a jegyváltást.

Nem is bírta kivárni, amíg véletlenül találkoznak, másnap reggel berohant a városházára, egyenesen Bathó Márton szobájába.

– Te, Marci! – esett neki nagy dérrrel-durrall. – Hát micsoda titkos társaság a tied? Nem mondom, itthon megkaptam a jegyet rendesen, de Pesten már nem tudott semmiről a vasúti pénztáros !

– Hogy kérted a jegyet? – firtatta Bathó.

– Hogy? Hát így-e! – Mutatóujját az orrához emelte. – Ugyanúgy, mint itt, Berényben!

– Szamár vagy! – csapott le rá Bathó. – Az volt a baj, hogy Pesten is a jobb kezed mutatóujját emelted az orrod mellé, pedig a visszafelé szóló jegy váltásánál a balt kellett volna ... pont fordítva, mint itt...

Az öreg elbizonytalanodott, már-már megnyugodott volna ebben, csak azért füstölgőit egy kicsit, hogy őt erről nem világosították föl, de a hangos szóváltásra összesereglett városi hivatalnokok már nem bírták tovább visszatartani a nevetést, olyan hahota támadt, hogy az utcán megálltak a járókelők, és kérdezgették, ugyan min szórakozhatnak olyan jól a városi urak.

Lassanként azután az öreg is észbe kapott, először nem tudta, haragudjon-e vagy velük nevéssen, de amikor Bathó elővette a tízkoronást, és az egész társaságot meghívta egy italra a közeli kocsmába, inkább együtt nevetett velük.

ISSN 1216 – 1861
ISBN 963 400 802 X

Felelős kiadó a szerző

Felelős szerkesztő Tabák András

920261 Tótfalusi Tannyomda, Budapest
Felelős vezető Béres György mb. Igazgató

Terjeszti a Könyvtárellátó Vállalat
